

KASVATUS

KASVATUSTEADUSLIK AJAKIRI
EESTI ÕPETAJATE LIIDU HÄÄLEKANDJA

Nr. 12

7. AASTAKÄIK. — DETSEMBER 1925

Kasvatusteaduslik ajakiri „KASVATUS“

ilmub Eesti Õpetajate Liidu väljaandel 1926. a.
igal kuul kahe suure trükipoogna suuruses.

Sisult tahab „Kasvatus“ kinni pidada võetud sihtjoonest: panna pearõhk pedagoogiliste, meetodiliste ja tegelikkude koolielu küsimuste lahendamisele.

„Kasvatuse“ kaastööliseks on meie silmapaistvamad koolimehed ja teised haridustegelased.

„Kasvatuse“ tellimishind on:

aastas 500 marka, poolaastas 250 marka, üksiknumber 50 marka.

Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid. Üksikud numbrid saadaval paremais raamatukauplusis.

Endiste aastakäikude hind (kerges köites):

1919. a. — 120 mk., 1920. a. — 350 mk., 1921. a. — 450 mk., 1922. a. — 450 m.
1923. a. 450 mk., 1924. a. 450 mk., 1925. a. 450 mk.

Suuremal arvul tellijaile 25—30% hinnaalandust.

Eesti Õpetajate Liidu kirjastusel on ilmunud ja saada igast raamatukaupl.

Vaateõpetus ehk kodulugu I. J. Kühneli järele tõlkinud K. Mihelson-Silde.

Vaateõpetus ehk kodulugu II. Ketty Mihelson-Silde.

Tarvilik koolivalitsustele! Asutava Kogu poolt 7. mail 1920 a. vastuvõetud.

Rvalikkude algkoolide seadus.

Ühes vabariigi valitsuse poolt 17. sept. 1920 a. vastuvõetud määrusega seaduse elluviimise kohta.

Riigikogu poolt 13. mail 1921 a. vastuvõetud

Õpetajate palgaseadus.

Uuemad voolud kasvatusteaduses, I. Sotsiaalpedagoogika ja individuaalpedagoogika. Prof. Hergeti järele J. Volt ja J—n.

Uus kool Belgias. A. Faria de-Vasconcellos'i järele Prantsuse keelest M. Mihelson.

L a d u: Eesti Õpetajate Liidu büroos Tallinnas, Rataskäevu tän. 22. Kõntraat 14-63.

Et „Kasvatusel“ lugejaid üle maa, on kulutustel otstarbekohasem päik „Kasvatuses“, eriti kirjastus-, kooli- ning sporditarvete valmistusäridel ja raamatu- ning kirjastusmaterjalikauplustel, sest „Kasvatus“ viib nende äriteated otsekohe kõige püsivamaile tarvitajale — kodumaa koolidele kõigis nurkades. Samuti leiavad — õpetajate valimiskuulutused „Kasvatuses“ kui õpetajaskonna häälekandjas kõige sündsama koha

Kuulutuste hinnad: terve lehekülg—2000 m., 1/2 lehek.—1000 m., 1/4 lehek.—500 m., 1/8 lehek.—250 m. Õpetajate valimise ja kohaotsimise kuulutused 1/8 lehek. suuruses — 200 mrk. Mitmekordselt kuulutajaile hinnaalandus.

se“ toimetus ja talitus.

KASVATUS

EESTI ÕPETAJATE LIIDU HÄÄLEKANDJA

Nr. 12.

Detsember 1925.

7. aastakäik.

Sisu: Raadio eksperimentaalse psüholoogia teenistuses — *Dr. Klemm*. Algkooli lõppklasside õpilaste ideaalidest — *E. Martinson*. Looduslooliste ekskursioonide küsimusest — *prof. M. Janson*. Kirjanduse arvustused — *V. Orav*. Omatehtud katseriistad — *prof. M. Janson*. Algkooli õpetajate ettevalmistus teiste maade koolistusteemis. Uus noorsoo ajakiri — *E. Martinson*. Kroonika. Organisatsioonide teated. Seadusi, määrusi, korraldusi. Toimetusele saadetud raamatud. Õiendus. „Kasvatuse“ sisu 1925 a.

Raadio eksperimentaalse psüholoogia teenistuses.

„Kasvatusele“ kirjutanud *Dr. Otto Klemm*, Leipzigi ülikooli professor.

Saksamaal mõistame meie raadio (Rundfunk) all traadita saatejaamade võrku, mille laineid võib igatüks oma korteris vastu võtta, suuremalt jaolt õige lihtsa vastuvõtte aparaadiga. Sarnaste saatejaamade tegevust nimetatakse ka raadioteenistuseks (Raadio-dienst) ja räägitakse siis raadioaparaatidest ehk lihtsalt radiost. Umbes käesoleva aasta algusest peale on raadio Saksamaal võetud erakordselt laialdaselt tarvitusele. Kuna alles läinud aastal poolumbusklikult kuulasime Ühisriikide raadio-sisseseadete kirjeldusi, on tänapäev ka lihtsamates eeslinnade korterites ja iseäranis maal paljudel oma raadioaparaat, sagedasti oma tehtud, millega on võimalik kuulata oma saatepiirkonna ehk teiste kättesaadavate jaamade ettekandeid, makstes ainult kaks marka kuus riigi postivalitsusele. Alguses oli nende jaamade programm mõeldud ainult lõbustuseks. Õpérett vaheldus tantsuga. Siis mindi üle praktiliste ülesannete juure. Anti edasi börse teateid, avaldati tähtsaid kaubanduselisi teateid. Ministrid pidasid omi kõnesid mitte enam mõne saali piiratud auditoriumi ees, vaid praktiliselt pea-

aegu piiramata raadio koguduse ees. Mõned uuendajad tulid isegi mõtte peale — raadio kaudu jutlusi ja palveid pidada, kusjuures tuli võita nii mõnigi tundmuspärane takistus.

Selle kõrval on olemas ka puhteaduslik raadio rakendus ja nimelt iseäranis eksperimentaalse psüholoogia alal. Eksperimentaalne psüholoogia peab mõnedel uurimustel toime panema n.n. massilisi katseid. Tema esitab võimalikult paljudele katseisikutele ühtlaselt mingisuguseid asjaolusid, milledega võib katsuda mõnda mälu või intelligenti funktsiooni, või mingisugust teist subjektiivset reaktsiooni. Saadud materjal töötatakse läbi statistiliste vaatepunktide järele. Säärasel teel määrab ta niihästi „psüühiliste protsesside ühetaolisuse“ kui ka „originaliteedi indeksi“, millega üksik esitab oma isiklikku nooti selles psüühiliste protsesside voolus. Säärasteks katseteks on raadio suurepärane abinõu. Muidugi võib ju esitada katseisikutele teatud reaktsioonide sooviavalduse ka koju kätte saadetud küsimuslehe kaudu; kuid katsest osavõtjate seesmine olek on kahtlemata palju ühtlasem siis, kui nad kuulavad neid

huvitavat ettekannet ja kõneleja palub neid teha mõnda kokkuräägitud reaktiooni. Peale selle võib saada mõningaid andmeid ainult tõelise küsimuse ja vastuse kaudu. Meie tarvitame sagedasti n. n. „assotsiatsiooni katset“. Katseisikut palutakse mõne temale hüütud sõna — „äritussõna“ (Reizwort) — peale vastata mõne, temale esimesena meeletuleva sõnaga — „assotsiatsiooni sõnaga“. Sääraseid katsed muidugi pole võimalik läbi viia kirjalikult. Teisest küljest on raadiol see paremus võrreldes sääraste katsete korraldamisega auditooriumi ees juuresolevate kuulajatega, et üksikud katsest osavõtjad on teineteisest isoleeritud ja on oma koduses ümbruses. Sealjuures pole kuulajaskond mitte ainult suurem, vaid ta seisab koos ka õige mitmesugustest inimestest, ka niisugustest, kes meile kättesaamatud harilikkudeks labaratooriumi katseteks.

Sellepärast otsustasin mina toimida mõni säärane katse Leipzigi messi saatejaamast. Kuulajate arvu võis hinnata umbes 10.000 peale, nii siis ikkagi tähelepanuväärne hulk, mis arvult ulatab üle igasuguse hariliku loengu kuulajaskonna. Ma algasin mõne katse kordamisega psüühiliste protsesside ühetaolisuse kohta, millised algatanud Würzburgi psüholoog Karl Marbe. Siis läksin üle mõne katse juure võrreldavate intelligenti protsesside kohta, nagu neid tarvitatakse n. n. intelligenti katsumiste juures. Oma sooviavalduse peale sain mitusada hoolsalt läbitöötatud vastust, mis sisaldasid rikkaliku materjali nimetatud küsimuste kohta.

Katsete I jagu algas juba nimetatud assotsiatsiooni katsetega, selleks valisin säärased „äritussõnu“, millest psüühiliste protsesside ühetaolisuse põhjal võib oletada teatud tõenäolikkusega, et ka õige erinevad inimesed vastavad nende peale ühe ja sama sõnaga. Säärased sõnade paarid on näit. „isa — ema“ ehk „kümme — üksteist“ ehk „eile — täna“ ehk „anda — võtta“. Sõnade kokkuvõttest, mis katseisikutele tegelikult meele tulid peale esimese sõna kuulmist, selgub, et umbes poolel kõigist juhustest ilmus oodatav assotsiat-

siooni sõna. Järgmine ülesanne oli nimetada mingisugune värv. Siin ühinesid 42% kõigist häälest punase värvi peal, siis 26% rohelise värvi peal, kuna ülejäänud olid võrdlemisi killustatud. Nii siis väga selgelt paistis välja punane värv, olgugi, et pidi nimetatama „ükskõik missugune värv“. Veel suurem oli ühesuguste ettekujutuste arv, kui tuli öelda see juuste värv, mis esimesena tekib ettekujutuses peale silmade sulgumist. Mitte vähem kui 61% kõigist äraantud otsustest oli „blond“ ühes selle üksikute varjunditega. Samuti palve mõelda mingisugune arv 30 ja 40 vahel tõi esile ühetaolisust, mis pärast üllatas paljuid katsest osavõtjaid: nimelt 58% kõigist juhustest nimetab arvu 35, kuna aga lihtsa tõenäolikkuse järele, kui kõik arvud oleksid saanud ühepalju hääli, iga arv 30 ja 40 vahel, nii siis ka 35, oleks võinud saada ainult 1/6 kõigist otsustest, s. o. ainult 11%!

Oma katsete teises osas esitasin kuulajatele mõned kombinatsiooni ülesanded, n. n. kolme sõna meetodi näol. Piorkowski poolt intelligentskatsumistel varemalt tarvitatud näituse abil „lähemale hiiliv mõrtsukas — peegel — päästmine“ seletasin, kuidas võib keskmine nendest mõistetest kõige mitmekesisemal kujul moodustada sideme äärmiste mõistete vahel. „Mõrtsukas näeb ennast *peeglis* ja ehmatab“ ehk „*mõrtsukas* satub vastu *peegli*, mille klirise mine äratab magaja“ j. t. Selle järele tegin kuulajatele ülesandeks katsuda eneste kombinatsiooni teravust näituse abil, mis võimaldab eriti palju mõttelisi ühendusi: „abiellumine — testament — protsess“. Peale selle, kui olid maha tõmmatud kõik puht-kirjanduslikud ilustused, mis pole tähtsad mõtete ühendusele, jaotasin saadud vastused kombinatsiooni põhivormide järele ja seadsin ritta selle järele kui sagedasti oli valitud teatud kombinatsioon. Esimesele kohale tuli „spekulatsiooni abielu“ motiiv: „peale *abiellumist* algatati *protsess*, sest *testamenti*, mille olemasolusse oli uskunud üks partneritest, ei olnudki“. Säärased vastused andsid 31% osavõtjaist. Natuke vähem arv, nimelt 26%, leppisid mõtteliselt palju nõrgema vastusega: „kuna peale *abiellumist* ei tehtud ühtki

seaduslikku *testamenti*, tekkis peale surma *protsess*“. Arvult järgmine, 17%, oli vastus: „Vana ja rikas mees teeb *testamenti* oma noore naise heaks, mille vastu aga peale tema surma ta sugulased algavad *protsessi*“. 11% juhus-test leidub lahendus: „Ebameeldiva *abiellumise* tõttu jäetakse *testamenti* ilma päranduseta ja selle pärast algab *protsess*“. Ainult 4% osavõtjaist leidsid hea kõrvallahenduse: „On käimas *protsess testamenti* vastu, milles nõutakse ehk keelatakse *abiellumist*“. Ülejäänud 11% olid ära jaotatud üksikute lahenduste vahel, mis osalt õige mõttevaesed, osalt kunstlikud, osalt naljakad; nagu näit.: „*protsess testamenti* vastu lõpeb *abiellumise*ga“. Juba sellest ühest näitusest, mille siin esitasin, võib näha, kuidas on võimalik säärasel teel kokku seada intelligentsi võimete skaala ning võrreldatava keskmise intelligentsi pildi, mis on maksev just nendest katsetest osavõtnud katseisikute kihis.

Muidugi pole see ühtelangemine ainuke vaatepunkt, millest välja minnes võib korraldada säärase katsete materjali. Sama huvitavad küsimused teki-vad sugupoolte, vanadusastmete ja elukutsete vahede kohta. Selle kõrval tuleb arvesse võtta üksiku kõrvalekal-dumisi kõigist nendest sarnadustest. Sest need osalt siin ettetoodud resul-taadid ei ole rippumatud teineteisest. Kelle ülespidamine on iseäralik assot-siatsioonide juures, see kaldub kõrvale üldisest ettekujutuste käigust ka teiste ülesannete juures: ta ei vali siis mitte arvu 35, ehk punast värvi ja tema kombinatsioonid pole mitte suurtes grup-pides vaid üksikute lahenduste grupis. Need ongi andmed „originaliteedi in-deksi“ kohta, mida sarnased katsed võivad anda.

Kes oskab enesele ülevaate anda kõigist neist asjadest, see õpib tundma

nii mõndagi sidet, mis muidu jääb talle arusaamatuks. Ta võib tähele panna, et n. n. „selgeltnägija“ tarvitab sage-dasti oma katsetel ainult neid hingeliste protsesside sarnadusi. Ta omandab oskuse näha majanduselu massipsüho-loogilisi nähtusi, millele toetub ka reklaam, ta saab aru kuulujuttude tekki-misest ja laialilagunemisest ja, mis veel tähtsam, meeoludest ja ühistest hinge-listest reaktsioonidest, millest onleb seltskondliku ja poliitilise elu kujune-mine. Nii tekivad mitmesugused välja-vaated eksperimentaal- psühholoogilistest kogemustest.

Selles raadiotehnilises meetodis pei-tuvad veel teised võimalused, kui ka meie mõllemele ainult eriliste eksperimen-taalse psühholoogia uurimuste peale. Ettekande võib katkestada mõne kära-rikka stseeniga ja siis võrrelda üksi-kute kuulajate jutustusi sellest. Siin satume mitmesuguste suurte vahede peale, mis on huvitavad ka kriminaal-psühholoogiale tunnistajate ütelduste usu-tavuse katsumise vaatekohalt. Sarnased katsed raadioga korraldati hiljuti Berliinis. Ehk jälle võib uurida massi-lise sugestiooni mõju nendes täiesti omapärastes tingimustes, kus kuulajad võtavad vastu kõneleja sugestiooni nende harilikkudes elutingimustes ja teineteisest rippumatult. Lõpuks paku-vad need katsed teatud huvi ka katse-isikutele enestele sellega, et siin on võimalus täiesti anonüümseks jääda. Kas oleks see minu kuulajaist, kes äritus-sõna „eile“ peale vastas assotsiatsiooni-sõnaga „musu“ ja selle õrna assotsi-atsiooni juure lisas mitte psühholoogilise, vaid pea puhtinimliku seletuse, seda teinud sama otsekohele, kui teda poleks ümbritsenud nii armsalt ano-nüümsuse kate.

Algkooli lõppklasside õpilaste ideaalidest.

E. Martinson.

Käesoleva aasta sügisel panin toime algkooli neljas lõppklassis (2-hes VI poiste- ja 2-hes VI tüdrukuteklassis)

ankeedi, mille sihiks oli selgitada mõnda joont algkooli lõpetajate ideaalide ilmast. Ankeedist võtsid osa 60 poissi ja

68 tüdrukut, seega kokku 128 algkooli lõppklassi õpilast. Muidugi ei saa sellest ankeedist teha täiesti absoluut õigeid üldisi järeldusi. Selleks on õpilaste arv liiga väike ja õpivad ka kõik õpilased ühes koolis. Kuid ligikaudse ülevaate saame siiski.

Õpilased pidid kirjalikult vastama järgmisile küsimusile:

1. Missugused 2—3 juturaamatut, mida olete lugenud koolis või väljaspool kooli, on teile kõige rohkem meeldinud?

2. Missugused jutukangelased neist raamatuid on teile kõige rohkem meeldinud?

3. Missuguseid omadusi teie neis kangelasis kõige rohkem hindate?

Vastuste kokkuvõte on järgmine:

1. Kõige meeldivamaks tööks on arvanud:

	poissi	tüdr.	kokku la st
1. E. Bornhöhe „Tasuja“	48	30	78
2. A. Saal'i „Aita“	12	11	23
3. „Vambola“	9	6	15
4. E. Vilde „Mahtra sõda“	10	4	14
5. J. Pärn'i „Oma tuba, oma luba“ *)	6	6	12
6. E. Bornhöhe „Villu võitlused“	10	0	10
7. „Vürst Gabriel“	9	1	10
8. F. R. Kreutzwald'i „Kalevipoeg“	3	7	10
9. J. Kunder'i „Kroonu onu“	8	1	9
10. E. Vilde „Külmale maale“	4	3	7
11. Mark Twain'i „Prints ja kerjus“	5	0	5
12. E. Vilde „Musta mantliga mees“	0	3	3
13. O. Luts'u „Tootsi pulm“	3	0	3
14. Defoe „Robinson Krusoe“	0	3	3
15. „Kohutav Tarzan“	3	0	3
16. E. Vilde „Teravad noored“	0	2	2
17. J. Pärn'i „Must kuub“	1	1	2
18. A. Kitzberg'i „Libahunt“	0	2	2
19. Molnar'i „Pal-tänava poisid“	1	1	2
20. „Fritjof Nanseni reisujuhtumised“	2	0	2
21. „Sherlock Holmes'i jutud“	2	0	2
22. L. Relistab'i „1812 aasta“	2	0	2
23. „Rosza Sandor“	2	0	2
24. Brühl'i „Kättemaksja“	1	1	2

Järgmised raamatud on saanud ainult ühe hääle:

*) J. Pärn'i „Oms tuba, oma luba“ oli hiljuti klassis käsitatud. E. M.

a) poistelt:

1. A. Kitzberg'i „Maimu“
2. A. Saal'i „Sõstra silmad“
3. O. Luts'u „Kevade“
4. A. Kitzberg'i „Püve Peetri riikad“
5. Süda „Suur Tõll“
6. Gogol'i „Taras Bulba“
7. M. Train'i „Tom Sayer“
8. M. Cervantes'i „Don Quijote“
9. D. London'i „Valgekihv“
10. F. Cooper'i „Nahksuka jutud“
11. Andr'a „Greeka muinaskangelased“
12. „Napoleon“
13. „Trooja sõda“
14. „Pieter Maritz, Transvali buuri poeg“
15. „Kui mina kuningas oleksin“
16. „Orjade pealik“
17. Sven Elvestad'i „Kulli kisa“
18. „Giuseppe Garibaldi“
19. „Rosa Burger“
20. „Kättesaamatu Tarzan“
21. „Jack ehk truudusetute naiste tapja“

b) tüdrukult:

1. E. Bornhöhe „Kollid“
2. E. Vilde „Kännud ja käbid“
3. Fr. R. Kreutzwald'i „Lembitu“
4. „Reinuvader rebane“
5. J. Bergmann'i „Ustav Ülo“
6. E. Vilde „Kogutud teosed“
7. Ajakiri „Laste Rõõm“
8. Fählmann'i „Kriibus-Kraabus“
9. Aino Kallas'e „Seitse novelli“
10. „Tähelend“
11. Marie Under'i „Sinine puri“
12. Richard Roht'i „Kurgsoo“
13. M. J. Eisen'i „Kaval Ants ja Vanapagan“
14. A. Haava „Koolist“
15. E. Aun'i „Rosviita“
16. „Prints Eugeenius“
17. „Kodula“
18. „Tarzani tagasitulek“
19. Schatobrian'i „Atala“
20. Goethe „Faust“
21. Schiller'i „Orleani neitsi“
22. Okultistl. romaan „Mägi“
23. Bonnet'i „Miljonäri poeg“
24. Maler'i „Karusnahkade printsess“
25. „Kui tähed lendavad“ (Päevalehest)
26. Charles Carvice „Armastuse karidel“
27. Edvig Gourht'i „Sinust küll ei lahku ma“

2. Jutukangelasist on kõige rohkem meeldinud :

	poisile	tüdr.	kokku lasti
1. Jaanus (E. Bornhöhe „Tasuja“)	42	30	72
2. Aita (A. Saal'i „Aita“)	11	11	22
3. Vambola (A. Saal'i „Vambola“)	9	6	15
4. Päärn (E. Vilde „Mahtsa sõda“)	10	4	14
5. Lahardi Kristjan (J. Pärn'i „Oma tuba, oma luba“)	6	6	12
6. Gabriel (E. Bornhöhe „Vürst Gabriel“)	9	1	10
7. Kalevipoeg (Fr. R. Kreutzwald'i „Kalevipoeg“)	2	7	9
8. Abram Sikk (J. Kunder'i „Kroonu onu“)	8	1	9
9. Villu (E. Bornhöhe „Villu võitlused“)	8	0	8
10. Anni (E. Vilde „Külmale maale“)	2	2	4
11. Toots (O. Lutsu „Tootsi pulm“)	3	0	3
12. Arst (E. Vilde „Musta mantliga mees“)	0	3	3
13. Prints (M. Train'i „Prints ja kerjus“)	3	0	3
14. Robinson (Defoe „Robinson Krusoe“)	0	3	3
15. Vaike (A. Saali „Vambola“)	0	2	2
16. Sergei (E. Vilde „Teravad nooled“)	0	2	2
17. Tiina (A. Kitzberg'i „Libahunt“)	0	2	2
18. Väljaotsa pere (E. Vilde „Külmale maale“)	2	0	2
19. Fr. Nansen „Fritjof Nanseni reisijuhtumised“	2	0	2
20. Tarzan „Kohutav Tarzan“	2	0	2
21. Rosza Sandor „Rosza Sandor“	2	0	2

Teised jutukangelased on saanud ainult ühe hääle igaüks.

3. Jutukangelasis hinnatud järgmisi omadusi:*)

1. vahvust, julgust, mehisust, südidust, tublidust, jõudu, tugevust**)--58 poisi, 81 tüdruku, kokku 139 õpilase poolt;
2. isamaa armastust, püüet rahvast orjaikkest vabastada, vabaduse tungi, viha rahva vaenlaste vastu, kodumaast lugupidamist, truudust isamaale — 23 poisi, 26 tüdruku, kokku 49 õpilase poolt;
3. raudset tahet, meelekindlust, visadust, sihikindlust, kindlat usku oma aadettesse, edasipüüdlikkust, hoolsust,

*) Osa poisie on jutukangelaste hinnatavad omadused jätnud tähendamata. E. M.

**) On püütud kinni pidada õpilaste väljendusviisist. E. M.

töökust, energiat, kannatlikkust, külma-veresust — 9 poisi, 30 tüdruku, kokku 39 õpilase poolt;

4. ausust, õiglust, kohusetunnet, sõnapidamist, otsekoheust — 14 poisi, 14 tüdruku, kokku 28 õpilase poolt;
 5. headust, südamlikkust, lahkust, viisakust, osavõtlikkust, omaksete- ja ligimestearmastust, heldust, vaestearmastust, vastutulelikkust — 7 poisi, 21 tüdr., kokku 28 õpilase poolt;
 6. naljakat iseloomu, rõõmust meelt — 12 poisi, mitte ühegi tüdruku poolt;
 7. kavalust, „vingerpussi mängimist“ — 6 poisi, 2 tüdr., kokku 8 õpil. poolt.
- Neist andmeist võib teha mitmed järeldused, muu seas järgmised :

2. algkoolide lõppklasside õpilasile meeldivate raamatute hulgast on silmatorkava suure poolehoiu võitnud raamatud *patriootilise põhiheliga*. E. Bornhöhe „Tasuja“ ja „Villu võitlused“, A. Saali „Aita“ ja „Vambola“, E. Vilde „Mahtsa sõda“, J. Pärn'i „Oma tuba, oma luba“, F. R. Kreutzwald'i „Kalevipoeg“ on saanud õpilasilt rohkem hääli kui kõik teised 65 raamatut kokku. Eks peegeldu aga neis raamatuis sügav armastus oma maa ja rahva vastu. Patriootiline põhiheli on aga ka mitmes teises õpilasile meeldinud raamatus. Kui see nähtus ka mujal algkoolide lõppklasside õpilaste hulgas aset leidnud — ja arvan kindlasti, et see nii on —, kas ei lükka see siis ümber viimasel naiskongressil kellegi „isamaa päästja“ poolt meie koolile ja tema õpetajaile kergemeelselt näkkuheidetud süüdistuse, et meie koolides patriootilise kasvatuse huvides midagi ei tehtavat, isegi otse vastupidises sihis töötavat. . . Tõsisemaile rahvakasvatajaile ei ole aga patriotism mitte turutrummiks.

2. Kõik õpilased on hinnanud jutukangelaste kõrgeid voorusi: vahvust, isamaaarmastust, ausust, headust, ligimesearmastust, töökust, raudset tahet jne. — ka need 6 poissi ja 2 tüdruku, kellele on meeldinud kavalus ja „vingerpussi mängimine.“

3. Suuremale osale õpilasist ka tüdrukuile — on meeldinud tugevad, suure tahtejõuga teguviimsad isikud. Rohkem on hinnatud vahvust, julgust, mehisust, isamaaarmastust, vabadusetungi,

raudset tahet, sihikindlust jne. kui headust, südamlikkust, ausust, õiglust, armastust ja teisi sarnaseid voorusi.

4. Huumori on hinnatud ainult 12 poisi poolt. Tüdrukud ei otsi juttudest nalja.

5. Tööd on meeldinud õpilasile oma ilusate aadete ja sihtide, mitte aga kunstväärusliku käsitluse tõttu. Suurem osa töist, mis õpilasile eriti meeldinud, ei seisa ilukirjanduslikult kuigi kõrgel. Vist ei vaielda selle üle, et „Tasuja“, „Villu võitlused“, „Aita“, „Vambola“, „Oma tuba, oma luba“ ja „Kroonu onu“ vähema kunstiväärtusega on kui A. Kitzbergi „Libahunt“ aga viimane on saanud kõigest 2 häält, — ühe hääle vähem kui „Kohutav Tarzan! Ja Juhan Liivi“ tööd on hoopis nimetamata. Kool pole veel suutnud tarvilikul määral kirjanduslikku maitset arendada. Teisest küljest on meil aga ka väga vähe häid ilukirjanduslikke töid, mis oleksid tõesti head meile noorusele, mis suudaksid teda vangistada ja ühtlasi arendaksid tema kunstimaitset.

6. Valitseb suur mitmekesisus õpilaste vaadete ja ideaalide vahel. Ühed on suured patrioodid, teised juhtumusrikaste kangelaslugude harrastajad, kol-

mandad suurte ideaalide otsijad, neljandad tunnevad lõbu naljadest, vempudest ja väiklastest tüssamistest. Suuremalt jaolt ei ole need tüübid puhtakujulised. Toon paar näidet sellest, kui suured kontrastid on algkoolide lõppklasside õpilaste ideaalide ilmas.

Õpilane A. kirjutab:

„Kõige ilusam jutt on „Kaval Ants ja Vanapagan“. Jutukangelane Ants meeldib mulle sellega, et ta on tark ning kaval ja mängib vingerpüsse Vanapaganale“.

Õpilane B kirjutab:

„Mulle meeldib kõige rohkem Goethe kurbmäng „Faust“ (eestistanud A. Jürgenstein). Jutukangelane Faust meeldib mulle sellepärast, et ta:

1) müüb enese Mefistoofelis'ele *nooruse eest* (hinnatakse noorust! E. M.);

2) et ta, ehk küll enese ära müünud Mefistoofelis'ele siiski püüab *teiste inimeste vastu hea olla ja kurjast eemale hoiduda*;

3) et ta pärast *oma teo üle kahju tunneb*“.

Lõpetan oma väikese ringkäigu õpilaste ideaalide ilma sooviga, et meil oleks palju õpilasi, kelle ideaalid läheneksid õpilase B ideaalidele.

Looduslooliste ekskursioonide küsimusest.

Prof. M. Janson.

(Järg).

II.

Kui lapsed on esitanud nii- ehk teistsugused taime konstruktsiooni kavandid, mõned neist kavandeist läbi vaadatud ja juhitud tähelepanu nende puudustele ning hüvedele, siis on täitsa loomulik laste tung tutvuda luigelille ehitusega, mis võimaldab temale kasvamise sellastes omapärastes tingimustes. Lapsed muidugi soovivad igaüks endale nüüd ühe eksemplari luigelille vaatlemiseks. Igaühe tähelepanu pöörduv sellele taimeosale, mis ühenduses tema oletustega, tema mõttekäigu arenemisega taime konstruktsiooni otsinguil.

On seepärast tarviline varustuda küllaldase arvu taimedega, et jatkuks igale

õpilasele. Klass jaguneb endamisi gruppidesse, milliseid seob ühine huvi, või üksikuiks iseseisvaiks uurijaiks. Seda momenti, kui tööprintsibi teonemise momenti iseseisva loomingu ilmutamise võimalusega, tuleb pidada eriti väärtuslikuks.

Võrdluseks võib anda siin lastele jöetakja oma eriliselt arenenud õhukoega.

Mõttepingutusest ja -erutusest tekkinud elavus võib tõusta sel momendil niivõrt, et peame loobuma, võib olla, mõnestki meie liiaks ülespuhutud „koolidistsipliini“ nõudest. Õpetajalt nõuab see palju kannatust ja rahu, kuid ta pidagu meeles, et klass on neil mõttepingutuste kõrgustel, mis analoogilise

juhusel sundis täiesti auväärt mehi tänavail alasti jooksma.

Erutuse kadudes tuleb siduda üheks tervikuks üksikud töomomendid, järjestada ja kooskõlastada kollektiivse uurimuse tulemused.

Täiesti kohaseks ja momendi õigus-
tatud võtteks oleks siin joonistamine. Õpetaja joonistab tahvlile märksa suurendatud skemaatilise taimekuju. Tuleb valvata, et joonistusel jooned oleksid selged, tugevad ja ühetasased. See võimaldab lastele joonistuse jäljendamise silmadega või ka käega, mistõttu nad omavad teatud lihaselise aistingu, mis soodustab õpitava kuju omandamist.

Ühteaegu õpitakse põhjalikumalt tundma joonistatavaid taimeosi, ja õpetaja ülesandeks on ikka jälle ja jälle juhtida laste tähelepanu küsimuste varal sellele, mis nende poolt, võib olla, oleks jäänud tähele panemata ja virgutada neid seega enam süvendatud vaatlemisele.

Seda võib teha küsimuste varal taime joonistamise ajal, või jälle taime kallal töötades, näit., taime juurikate puhastamisel söögiks. Küsimuste järjestus olgu niisugune, et ta alates „konkreetsest“, s. o. vahenditult seotust laste tegevusega, kasutaks ära kõige pealt need heledad kujud, mis lapsed omandasid objektiga vahendita tegutsemise tulemusena. Edaspidi pööratakse vähehaaval objekti need küljed esile, mis pole enam seotud laste tegevuse ja huviga, vaid juba objekti enda olukorraga ja tegevusega tema asukohas.

Küsimused võiksid olla umbes niisugused:

„Kuhu ja kuidas on asetatud taime toidutagavarad?“

„Millega ja kui hästi on nad kaitsitud väljaspoolt?“

„Missugune on juurika suurim pikkus?“

„Milline on ta harunemine?“

„Kuidas on asetunud lehed?“

„Kuidas on asetunud juured, milline on nende kuju ja pikkus?“

„Kui sügaval asub juurikas?“

„On sellane juurika ehitus otstarbekohane antud asukoha tingimustes?“

„On lehtede ehitus otstarbekohane, on nad rasked või kerged (võrdlemine jõetakjaga)?“

„Kas on otstarbekohane luigelille asumine neis kohtades, kust teda leitakse, sellase juurte, lehtede ja muu osade ehitusega?“

„Kas kindlustab sellane taimeosade ehitus taimele toidusaamise, tema maa külge kinnitumise ja vastuseismise ümbüruse kahjulikkudele mõjudele?“

„Mis tähtsus on luigelillel ja jõetakjal jõe kalda ja selle taimestiku ning loomariigi jaoks?“

Siis võiks jahvatada kohvimasinas mõned varem seks kuivatatud juurikatükid, neist taigen segada ja piirituslambil kook küpsetada. Igaüks saab muidugi õige väikse tükikese kooki, kuid elav ettekujutus täiendab puuduva osa ja uue aistingu mõnu pole mõõdetav koogi hulgaga.

Nii käib antud teem läbi ekskursioonest (sügisest ja kevadisest) ja töötatakse läbi klassitoas; sealjuures toimatakse töö mängu kattes ja mõnuledes kõrgema vaimlise tegevuse momentides.

Eespool toodi ainult osa antud teemi läbitöötamisest. Teemi „juurikatest, sibulatest ja mugulatest“ täielikult arutusele võttes tuleb läbi teha mõningad tööd, nagu: juurvilja korjamine ja istutamine, kartulite kuhilasse panemine jne. ja katsed, nagu: „kartuli-munade“ saamine ja m.

Selle ehk mõne teise teemi siin soovitatud kujul läbivõtmine nõuab muidugi palju aega. See asjaolu tuuakse harilikult vastuväiteks sellasele läbitöötamise meetodile, kuna selle all võib kannatada ametliku õppekava läbivõtmine.

Ei tarvitse muidugi sellest vastuväitest silmi kinni pigistades mööda hiilida, vaid ümberpöörult, tuleb arvestades võimalikult kõiki asjaolusid selgusele jõuda, mis eesmärgile peab õpetaja püüdma loodusloo õpetamisel. Kas püüab ta sinna poole, et koguda õpilastega võimalikult palju „teadmisi“, või omandada „oskusi“. Viimase all tuleb mõista reeglipärase mõtlemisoskuse omandamist, mis võimaldab iseseisva teadmistekogumise.

Kui eelistatakse „oskuse“, loova töö harjumuse kasvatamist, siis peab ühelt

poolt põhjalikult ümber töötatama õppekava, ja teisest küljest on siis õpetaja ülesanne selgelt ja täpselt määratav.

„Looduse tunnetamine“, „tunnetusinstinkti aimduste“ teonemine sünnib isikliku loova töötahte pingutuse suunas, sügava sümpaatia saadatud.

Sellelt seisukokalt on kergelt ja lihtsalt seletatavad kõik käesolevas töös puudutatud küsimused.

Õpetaja kahtlustused ja etteheited, et ekskursiooni küsimuste meetodiline külg on täiesti selgitamata ja välja töötamata, lahenevad selgitusega, et ekskursioneerimise meetod pole mingi eriline võte, vaid ikka sama kõigi normaalselt mõtlejate meetod, mis taotleb plaanikindla uurimistöö hargnemise.

Õpetaja kartus, et õpilased endi küsimustega paljastavad tema teadmatuse, kaob, kui ta jõuab arusaamisele; et õpetaja pole ometi mõni perroni-piletite automaat, mis silmapilk papitüki numbri ja pealkirjaga välja viskab, kui lasta temasse raha. Laste küsimused, kui neid õieti mõista, on õpilase ja õpetaja koostöö alguseks. Selle töö *kestel*, tema *lõpptulemusena* saadakse vastus. Õpetaja ei anna vastust otsekohe, vaid näitab tee tema saamiseks ise selle tee samm-sammult õpilastega üheskoos läbi käies.

Vastavalt sellele muutub ka nõue ekskursiooni küsimust käsitava kirjanduse suhtes. Nüüd ei nõua õpetaja temalt valmis retsepti, otsib vaid materjali, vaatepunkte, läbitöötamise näiteid, *antud momendil* nõetavate teadmiste hankimise võimalusi.

Nimelt selle sihiga ongi toodud käesoleva töö esimeses osas pikemad raamatute loetelud, milles nii ehk teisiti puudutatakse ekskursioonide küsimust.

Mis puutub „bioloogiasse“ ja n. n. „bioloogilisse meetodisse“, millele pühendati mõned leheküljed, siis tuleb viimast pidada ikkagi üheks üldise pildi saamise võtteks.

Nii peab „bioloogilisele meetodile“ vaatama, kui teatud voolule, teatud vaatekohale, mis erineb enda mõttelise iseloomuga. See vool, kui üks võimalusest, ei saa mõistagi pretendeerida iseseisvusele ja järsult ilmnevale tähendusele, mis suruks enda alla muud hingeliigutused.

Nii siis, õpetaja on elav eeskuju. Tema ülesandeks on lastele füüsilise, emotsionaalse ja mõistusliku töö ilmutamine. Tema ei tohi jääda künagi verstapostina passiivseks, mis küll igavesti teed näitab, kuid ise seda teed kunagi ei kõnni. Ta peab veetlema ja kaasa tõmbama õpilasi ühisele tööle. Ta võib saada selleks, kes ta olema peab.

Õpetaja ideaal — inimene küpse tahetega, mis juhhib ta tegevust kõrgemate emotsioonide soendatud ja plaanikindlalt arendatud, treeneritud ja igati põhjendatud mõtte valguses. Selle ideaali kehastuseks võib saada *igauks*; isiklikud puudused ja piiratus ei sega siin põrmugi, kui on võetud õige siht. Üks õpetaja teeb õpilastega paar sammu selle ideaali sihis, teine — viis, ent ühel kui teisel juhusel on liikumine ühes teatud sihis, ja õpilased, olles ära käinud osa teed, omavad võimaluse ka sama teed edasi minna.

Õpetajat ärgu segagu asjaolu, et ta üht ehk teist fakti ei tea. Teadmised võib ta omada üheskoos õpilastega. Tähtis on vaid see, et ta *oskaks leida nõuetavad teadmised*.

Pole olemas patenteeritud ja ime-tegevaid abinõusid korrapealseks „loodussaladuste läbinägemiseks“. On vaid üks tõelik ja igaveselt muutumata tee — loov töö. See on kasvatuse, võimete arendamise ja sisemiste jõudude avamise tee. Selle omamine kindlustab inimesele väliste jõudude tajumise ja allutamise.

(Lõpp.)

Kirjanduse arvustused.

EESTI. Statistiline album I vihk: Maa ja rahvas. Riigi statistika keskbüroo toimetatud koguteos graafika kabineti juhataja V. Schmidti „teostatatud“. Tallinn 1925. Riigi trükikoja trükk. Hind ette tellimisel 400 Em., üksikmüügil 600 Em. iga vihk (kavatsetud kolm vihku).

Eessõnas ütleb riigi statistika keskbüroo juhataja *A. Pullerits*, et „statistilise albumi eesmärgiks on graafiliste kujutustega illustreerida kõiki tähtsamaid Eesti majandusliku ja ühiskondliku elu ilmutusi esimestel iseseisvuse aastatel sedavõrt, kui nende aastate kohta statistilisi andmeid on korda läinud koondata“.

Vastavalt sarnasele tähtsale ja mitmekülsele eesmärgile on ka juba esimesse vihku mahutatud 36 mitmesisulist ja mitmevärvilist kaarti, tabelit, diagrammi j.n.e. j.n.e.

Juba pealiskaudsel albumi lehitsemisel paistab silma tehtud töö korralikkus ja maitserikkus: kaardid, tabelid, plaanid j.n.e. on asjatundlikult ja hoolikalt kokku seatud, tehniliselt puhtalt välja töötatud ja värvide valikus ning kokkukõlas nii näitlikkust kui ilutunnet silmaspidavad. Teksti on küll vähe, kuid selgitavate märkuste pakkumine kahes (eesti ja prantsuse) keeles võimaldab albumile laialisemat huvi- ja levimispiirkonda. Üsna õieti tähendas albumi ilmumisel „Päeval“, et „väljanne on eestkätt siinsetes (s. o. eesti) välissaatkondades tähelepanu äratanud, kes seda juba kokkuseatud nimekirjade järele tellima on rutanud. . . Ka meie oma asutused ja koolid (Minu harvendus — V. O.) on temast huvitatud“.

Et nimetatud album just eesti kooli ja selle tegelasi võib huvitada (ütlesin: peab huvitama), sellele tahaksingi käesolevate ridadega „Kasv.“ lugejate tähelepanu juhtida.

„Eesti (maa ja rahvas)“ 36 teisendis on statistilise albumi sisu. Kellel algja keskkooli õpetajaist ei oleks tege-

mist „eesti maa ja rahvaga? Olgu koduloo või maateaduse, ajaloo või ühiskonnateaduse, isegi matemaatika tund, — ikka leidub albumis huvitavat ja hästi illustreeritud materjali õppetöö süvendamiseks, näilistamiseks ja järeletegemiseks. Ei leia ühtki kaarti, plaani või tabelit, mis oleks tahtnud albumist kerge käega kõrvaldada või kaustas vähendada ja halvemale paberile kujutada hinna alandamiseks, kuigi „Kaja“ kurjustas sarnase toreda väljaande ilmumisel: „caveant consules!“

Albumi sisuga tutvumiseks olgu nimetatud ainult mõned tähtsamad kaardid ja tabelid, nagu näiteks „Eestimaa kaart“, kus vaatleja leiab peale riigi piiri veel maakondade ja isegi valdade piirid, linnad, alevikud, sadamad, tuletornid j. p. m. Sellele poliitilisele kaardile lisaks on veel eraldi geoloogiline, orograafiline, hüdrograafiline ja ajalooline kaart (kaardid), ka võrdlev kaart Eestist ja teistest Euroopa rahvastest ja riikidest. Maakasutamine (põllu-, heina-, karjamaa j. n. e.) ja eesti rahva igakülgne valgustamine (rahvaarv, tiheus, sugu, vanus, riikkondlus, perekonnaseis, tööala, usk, sündivus, surevus, abiellumine, kirjaoskus, tervishoid j. n. e.) on aset leidnud mitmel ja mitmel leheküljel ja mitte külmades, kuivades, igavates arvudes, vaid elavates piltides, kujutustes j. n. e., mis vaatleja silmi kütkestavad ja kergesti meelde jäävad pikemaks ajaks.

Ei ole ime, kui sarnasel laiaulatuslikul aine käsitusel on sisse sattunud „mõningad vähemad ebatäpsused“, milles albumi kokkuseadjad on teadlikud ja milliste paranduseks nende arvates „seni paremaid andmeid saadaval pole“.

Siiski hea tahtmise juures oleks võinud leida ka „paremaid andmeid“ mõninga vähema ebatäpsuse paranduseks.“ Nii on kaanepildil ja kaardil „Eesti nr. 1“ Sindi alev ühe haruteega (Papiniidu-Sindi?) ühendatud Pärnu-Viljandi kitsaroopalise raudteega, aga edaspidi (v. geoloog., orograaf. ja hüdrograaf. kaart) — kahe haruteega: Pärnu suunas (Papiniidu-

Sindi?) ja Viljandi suunas (Sindi-Vask-rääma?). Kui esimene kujutus on õige, siis järgmised on ekslikud ja ümberpöörduvad. Kaardil „Eesti nr. 1“ on näha ka Saaremaa raudtee, mis teistel kaartidel puudub. Järjekindlam ja õigem oleks olnud Saaremaa raudtee puudumine ka kaardil nr. 1.

Geograafiliste nimede asjus olevat toimitud mag. *J. Rumma* näpunäidetel (v. eessõna), kuid lubatagu kahelda, kas mag. *J. R.* eelistab Baltimerd (v. kaanepilt j. t. kaardid) Läänemerele, Kuresaare — Kuresaarele, Baltiskit — Paldiskile, Naroova-jõge — Narvajõe j. m. t.

Ajalooliste kaartide valmistusel on tähele pandud prof. *A. M. Tallgreni*, Dir. *M. Välbe* ja dots. *H. Sepp*'a seletusi, kuid vist küll ükski neist ei tunnista õigeaks ajajärku 1645—1729 ja 1729—1918, mis vahest küll trükiveana võib osutada (vrd. ka *T. Vaas* „Märkusi statistilise albumi kohta“ — „Postimees“ 1925. nr. 225).

Kaardil nr. 2 on Eesti sama värvi kui Rootsimaad, nagu elaksime praegu veel „vanal heal Rootsi ajal“ (vrd. kaart nr. 7). Sealsamas on ka osa Taani-maad ühes Taani pealinnaga sama värvi kui Rootsimaad, mida millegagi seletada ei oska, mis aga siiski „seni parematel andmetel“ parandada võiks.

Linnade plaanidel oleks võinud tänavate ja tähtsamate hoonete nimed juure lisada, millega need tabelid (nr. 3—6) kahtlemata oleksid võitnud omas väärtuses.

Plaanide ja kaartide mõõtudel kohati puuduvad nimed (m = meeter). Jõgede kõlbulikkus laevasõiduks või parvetamiseks ei ole igakord õieti ära märgitud. Ka uskude diagramm oleks võinud olla täpsem.

Üldse on aga statistiline album I — mõningaid vähemaid ebatäpsusi unustades — hästi korda läinud ja väga tarviline õppevahend koolidele, mis pärast tuleb teda kõige soojemalt soovitada haridus- ja seltskonnategelastele.

V. Orav.

Etnograafiline sõnastik, J. Manninen.

Eesti iseseisvuse päevil on eesti-keelne koolikirjandus rikastunud mitte ainult hädatarvilikkude õpperaamatutega, vaid ka mitmete tulusate käsiraamatutega. Siia kuuluvad muu seas mitmet liiki sõnastikud, nagu: Eesti õigekirjutuse sõnastik (I ja pooleldi valmis II trükk), *Dr. F. J. Viedemanni* Eesti-Saksa sõnastik, uute (saksa, inglise, vene, soome j. t.) ja vana (ladina) keelte sõnastikud, oskussõnastikud (arstiteaduse, matemaatika, füüsika j. t.) ja tänavu suvel ilmunud Etnograafiline sõnastik, mille on kokku seadnud eesti asjalise vanavara põhjal Eesti Rahva Muuseumi direktor ja Tartu ülikooli dots. *Dr. Ilmari Manninen*

Viimane sõnastik on meeldivaks uudiseks Eestis, kus etnograafilist kirjandust üldse vähe leidub. Meeldivaks teeb Etnograafilise sõnastiku nii tema sisu, mille eest vastutab juba lugupeetud autori nimi, kui ka välimus, mille eest oskab hoolitseda „Looduse“ kirjastusühisus Tartus, ja kättesaadav hind (180 marka köidetult).

Käesolev raamat — nagu ta eessõnast selgub — tahab olla „eesti asjalise vanavara käsiraamatuks“ mitte ainult neile, kes praktilist muuseumi tööd teevad, vaid ka üliõpilastele, kes etnograafiat õpivad, ning kooliõpetajatele, kes kodulugu ja kodumaa ajalugu õpetavad (Minu harvendus — V. O.). See sisuselgitav märkus on ühtlasi ka paremaks soovitusseks raamatule ja lugejale.

Asjade nimed tuakse nimetatud sõnastikus tähestiku järjekorras, mis hõlbustab raamatu tarvitamist. Pealegi soodustab otsitavate sõnade leidmist raamatu lõpus juurelisatud üldnimestik, mis on kokku seatud *Fr. Leinbocki* poolt (v. eessõna). Ainult paaris kohas on tähestiku järjekord pisut segi läinud, nagu: kaladi, kammits, kampsun, kann, kangaspuud, kaltsad, kapp jne. (lhk. 10—11; vrdl. ka lhk. 49—50).

Sümboollikul „Etnograaf. sõnastikul“ kui esimesel katsel omal alal ei puudu siiski mõned vead ja arusaamatused. Näiteks pildid (*arvult 131*), mis joonistanud kunstnik *E. Ahas*, on küll väga

loomutruud, kuid ühevärvilised, mille all näilikkus (eriti rahva riietuses) pisut kannatab (v. lhk. 32—34, 39, 56-57 j. t.). Peale selle on mõned tekstis esinevad sõnad jäetud seletamata, kuigi nad harilikule surelikule, isegi eesti haritlasele (v. eessõna) on tundmatud või puudulikult tuttavad. Nii tuleb ette „ale“ seletuses (lhk. 7) sõna „topits“, mis on vähe tuntud, nii et autorgi tarvitab teda jutumärkides. Vahet ehk laiemalt tundmatuna esineb ka „vastus“ (küll eestipärane) pro „öös“ (saksapärane) lauses: „haagi konks tuleb vastusele sisse“ (lhk. 7)? Kas on õigem tarvitada „põial“ (lhk. 7) pro „põial“ ehk „peial“ (vrld. *Dr. J. Wiedemann* „Eesti-Saksa sõnaraamat“ lhk. 796 ja 859)? Katuse „kelp“ (lhk. 13), lõnga „viht“ (lhk. 15), käristi „peel“ (lhk. 23), ree „parras“ (lhk. 48) j. m. t. on jäetud seletamata. „Suga“ lindi tähenduses tuleb ette mitu korda (lhk. 35 j. t.), kuid tarviliku seletuse leiame (pealegi veel kahel korral) alles 65. leheküljel. Idem per idem on seletatud sõnad „põimima“ (lhk. 47) ja „müüser“ (lhk. 48), kuna sõna „põimima“ seletu-

seks oleks võinud tarvitada *Wiedemann* järele „üles otsima“ (vrld. lhk. 861) ja „müüseri“ asemel — „uhmer“ (vrld. lhk. 642). „Ribade“ seletuses palutakse võrrelda seda sõna „randervadega“, kuid sarnast sõna sõnastikus ei olegi, küll aga on „randmeribad“ (lhk. 47). Kahel kujul esinevad „pannel“ ja „pannal“ (lhk. 40 ja 64) ning „kaltsad“ ja „kalt-sud“ (lhk. 12 ja 54).

Hästi näilikult on seletatud sõnad, kus asja üksikud osad pildil on signatuuriga (tähtedega või numbritega) ära tähendatud (v. lhk. 11, 16, 36, 63, 65). Arusaamatuks jääb ainult, miks harkja vannasadra pildid on antud raamatu lõpus miskisuguse „lisandusena“ (lhk. 71), kuna nende õige koht oleks olnud 5. leheküljel; neile juurelisatud signatuur on jäänud seletamata ja kasutamata.

Mõnesuguste komistuste peale vaatamata on *Dr. I. Mannise* Etnograafiline sõnastik täitnud tühja koha eesti koolikirjanduses, on väga kasulik ja tarvilik raamat igale eesti haritlasele, aga iseäranis õpetajatele.

V. Orav.

Omatehtud katseriistad.

Prof. M. Janson.

Statiiv.

Statiivid on koolis katsetamisel väga vajalikud abinõud, kuid nende hind püsib võrdlemisi kõrgel, mispärast iga kool ei jõua neid endale tarvilisel määral muretseda. Pole seepärast ülearune katsuda ise teha statiiv, seda enam veel, et ta on väga lihtsa ehitusega ja läheb maksma õige vähe.

Statiivi peaosadeks, nagu joonisel näha, on jalg A ja alus B. Viimaseks tarvitatagu 15 sm laiust, 20 sm pikkust ja 2½—3 sm paksust lauätükki. Lauätüki serva sisse, kui ta on lõpukult valmis, puuritakse 2½ sm kaugusele üksteisest kaks auku. Neisse aukudesse kinnitatakse statiivi jala A painutatud ots.

Statiivi jalaks võetakse 3—5 mm jämedune raudtraat. Pikkuselt ta võib

olla 45—50 sm. Üks traadi ots painutatakse täisnurgi konksu, umbes nii □; selle konksu iga külg peab olema kuni 2½ sm, nagu seda nõuab aluseks võetud lauätüki paksus.

Nüüd pistetakse statiivi jalg aluse serva puuritud auku, kuna konksu ots läheb teise auku. Nii kinnitatakse statiivi jalg aluse külge.

Umbes 5 sm kõrgusel statiivi alusest painutatakse statiivi jalg 3—4 sm pikkuselt, nagu see joon. näidatud, sealt edasi läheb statiivi jalg otse ülesse.

Paine ülemine osa on nüüd 8 sm kaugusel statiivi alusest; see kõrgus peab võrduma hariliku piirituslambi keskmise leegi kõrgusele.

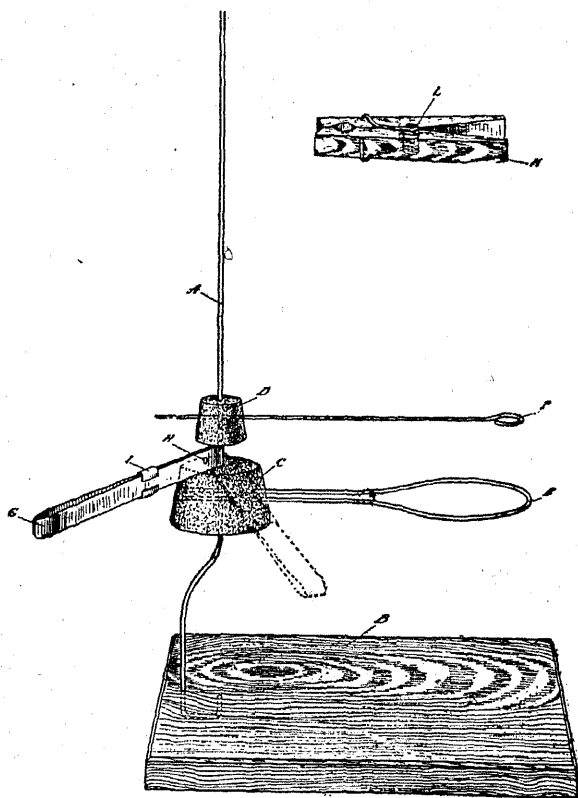
Seega on statiivi peaosa valmis. Jääb veel kinnitada tema külge hoideabinõud — võru (E), väiksem võru (F)

katseklaaside hoidmiseks ja statiivi pihid (G). Kõik need osad kinnitatakse statiivi külge korkide (D ja C) abil; samade korkide abil tõstetakse nad kõrgemale või lastakse madalamale nagu tarvis.

Võru (E) on määratud sulatuspottide, -tasside või -kolbede hoidmiseks. Ta tehakse 3 mm jämedusest ja 38—39 sm pikkusest raud- või vasktraadist, millest painutatakse 7—8 sm läbimõelduga võru. Korgi (C) sisse käivad traadi otsad

traadist, nagu eelminegi. 22—25 sm pikkune traat painutatakse ühest otsast rõngasse, mille läbimõõt umbes 1,7 sm. Traadi teine ots tehakse teravaks, kuna see tuleb läbi torgata korgist (D).

Statiivi pihid (G) tehakse 1 mm paksusest raud- või vaskplekist. 26—27 sm pikkune ja 1 sm laiune vaskplaat painutatakse statiivi jala ümber pooleks, nii et statiivi jalg käib vabalt painesse. Need pihid võivad hoida katseklaasi, toru või mõne muu asja ainult lood-

võivad olla kuni 8 sm pikad. Et traadi otsad hästi korgi sisse läheksid — seks viilatakse nad veidi teravaks ja tõmmatakse siis kogu korgist läbi, nagu see joon. näidatud punktireaga.

Kork (C) on umbes 4—5 sm läbi mõõta. Temasse torgatakse naaskliga auk, millest siis statiivi jalg läbi pistetakse. Auk ei tohi olla suur, igatahes nii, et kork statiivi jala mööda raskelt edasi liigub.

Võru (F) katseklaaside hoidmiseks tehakse samasugusest 3 mm jämedast

asendis. Et asju kaalasendis hoida, seks peab pihtide statiivi jala peale tõmbamiseks tegema teise augu (H). See lüüakse ehk puuritakse $1\frac{1}{2}$ sm kaugusele painekohast statiivi jala läbimõõdu järele.

Mõlemad pihtide asendid on joonisel kujutatud punktireaga ja joontega. Samas on ka näha auk (H) statiivi jala jaoks. Kork (D) on statiivi pihtide tugevamaks kinnitamiseks, kuna ta rõhub pihid alumise korgi (C) vastu. Viimasesse võib lõigata 1 sm sügavuse pilu,

mis läheb statiivi jala juurest korgi üht raadiust mööda. Sellesse pilusse käivadki pihid loodasendis, mistõttu pihid on palju toekamad.

Umbes 3 sm pikkusest ja 1½ sm laiusest raud- või vaskplaadi tükist tehakse väike võruke (J) nii et ta vabalt oleks pihte mööda edasi-tagasi lükatav. See võruke aitab asja tugevamini pihi otse vahele rõhuda sel korral, kui pihtide metallist harude vetruvuse läbi saadud rõhumisest vähe on asja kinni hoidmiseks. Samaks otstarbeks painutatakse ka pihtide otsad, nagu see joonisel näidatud.

Need võrdlemisi keerulise ehitusega pihid võib tarbekorral asendada pesupulgaga, mis kujutatud joonisel tähe K juures. Et pesupulk paremini vastaks uuele ülesandele, seks tõmmatakse tema neile otstele, mis määratud asja hoidmiseks, 1—1½ sm pikkused kummitorud. Kummiga kaetud pesupulga otsad hoiavad palju tugevamini katseklaasi või mõnda muud nende vahele kinnitatud asja. Käivad pesupulga otsad liig vähe lahti, siis lõigatakse teised otsad seestpoolt õhemaks, mistõttu need

otsad, mis enda vahel asja hoiavad, laiemale lahti annavad.

Statiivi külge võib kinnitada pesupulga kahte viisi: 1) lükatakse statiivi jalga pesupulga vedru (L) august läbi, kui see auk on seks küllalt suur ja vastab statiivi jala jämedusele; 2) kinnitatakse pesupulk traadiga korgi — D peale. Seks lõigatakse korgi D sisse pragu ja lükatakse sellesse pesupulga üks harudest, kinnitatakse see traadiga korgi külge, kuna teine haru jääb vabaks.

Niisuguse statiivi võib teha materjalist, mis alati saadaval kooli või koduses majapidamises. Vähesegi püüdmise ja hoole juures saame mitmesuguste katsete toimimiseks väga tarviliku abinõu. Eriti vajalik on ta katsete juures, kus tuleb kokku kombineerida mitmed katseriistad, nagu vee destillatsioon ja m.

Siin kirjeldatud statiiv on enda algelise ja lihtsa konstruktsiooniga kujutatud A. P. Pinkevici „Loodusteaduse algkursuse meetoodikas“. Sama raamatu neljandas trükis*) on statiiv kujutatud 201. leheküljel.

Algkooli õpetajate ettevalmistus teiste maade koolisüsteemis.

1. Helveetsias.

22-hest Helveetsia kantonist on 17-nel omad õpetajate ettevalmistusasutused (rahvaarv 3.862.000), peale selle on veel eraasutused. Reeglipärane on, et seminaridesse astutakse *rahvakoolist*. Seminarid on osalt iseisvad asutused, osalt on nad keskkoolide eri *osakonnad*. Nendesse kutsekoolidesse astutakse 7. kuni 9. algkooli aasta järele. Seminari kursus kestab ainult kahes kohas 3 aastat, mujal 4 kuni 5. Keskkooli kursusest on seminari kursus ½ kuni 1 aasta võrra pikem.

Uuemad pütided sihivad selle poole, et algkooli õpetajaid ülikoolides ette valmistada.

Sekundaar- ja keskkooli õpetajad tulevad juba nüüd ülikoolist.

Stipendiumid seminarides on harilikud asjad (100—300 fr.).

Ka keskkooli lõpetajad võivad õpetajaiks saada, kuid siis peavad nad täienduseksami tegema pedagoogilistes ja kunstiainetes.

On olemas kursused majapidamisõpetajannade ja lasteaednikkude jaoks.

2. Itaalias.

Itaalia uuemate korralduste järele on õpetajate ettevalmistusasutuse — Istituto magistrale — kursus 7 aastat ja temasse astutakse 5-e-aastase algkooli lõpetamise järele. Istituto magistrale jagatakse ühe „eksamisõlmega“ kaheks osaks: corso inferiore (4 aastat) ja corso superiore (3 aastat).

*) Госуд. издат. 1922 г.

Sarnased „eksamisõlmed“ on olemas ka teistes Itaalia keskkoolides.

Mõnele eksamile järgneb kooli harunemine, mõnele mitte.

Täienduskool (scuola complementare) oma 3-me-aastase kursusega moodustab ise haru, mis ka seminari ei puuduta.

3. Ameerikas.

Ameerikas saadakse algkooli õpetajaid harilikult Normal School'ist, mille kursus 2-he-aastane ja mis järgneb 8-aastase algkooli ning 4-aastase kõrgkooli (High School) lõpetamisele. Selle ettevalmistusega ei olda rahul ja need õpetajate ettevalmistusasutused muudetakse järk-järgult 4-ja-aastasteks ja sellega College'ideks.

4. Austrias.

(hra Jürgenson'i kokkuvõte).

Austrias sünnib algkooli õpetajate ettevalmistus seminarides. Seminarid on 4-ja-aastased ja on rajatud algkoolile: vastu võetakse kõrgema algkooli (Bürgerschule) lõpetajaid, kes kokku 8-a aastat koolis on käinud (sunduslik kooliaastate arv) ja 15 aastat vanaks on saanud. Seminaride õppekava ei vasta üldhariduslikkudes ainetes mitte täielikult teiste keskkoolide kavadele, on väiksema ulatusega, kuid viimasel ajal on püütud seda täiendada (keskkoolid — gümnaasium, reaalgümnaasium, reformreaalgümnaasium, reaal-kool — on kõik 8-aastase kursusega ja eeldavad 4 aastat algkooli).

Seminari lõpetajail tuleb 2 aastat kusagil algkoolis praktiseerida ja siis antakse neile peale vastava eksami sooritamist kutsetunnistus välja, mis neid õigustab alamates algkoolides õpetama. Et õpetamise õigust kõrgemas algkoolis (Bürgerschule) saada, tuleb 3 aastat praktiseerida ja täiendav eksam teha.

Naisõpetajail nõutakse peale selle veel tunnistus, mis neid õigustab algkoolides naiskäsitööd õpetama.

Praegu on Austrias seminaride pärast võitlus käimas, nimelt on olemas tugev vool — siia kuuluvad ka õpetajaid ise — kes nõuavad seminaride asemele *pedagoogilisi instituute*.

Need viimased oleksid 2-aastase kursusega, töötaksid ülikoolide juures ja vastuvõtmise tingimiseks oleks mõne üldharidusliku keskkooli lõpetamine. Seminaride vastu tuuakse ette, nad ei vastavat oma ülesannetele, iseäranis reformeeritud algkoolile, nad kannatavat ainet ülekoormatuse all (nimelt tuleb neil üldist ja kutselist haridust korraga anda), ei ole kerge neile kõikidele õigeid õpetajaid leida, õpilaste hulka satub kergesti neid, kellel ei ole ei sisemist kutset ega andi.

Keskkoolile tugeneva pedagoogilise instituudi sisseseadmisega nihkuks elukutse valik küpsemasse easse ja tõuseks õpilaste üldhariduseline tasapind.

Praegu töötab Viinis juba 2-a. pedagoogiline instituut, kus silmapaistvad lektorid, nii ülikoolist kui ka koolipõl lult, loenguid peavad. Kuid ei tööta see instituut veel mitte ettevalmistus-asutusena, vaid edasiharimisasutusena, Viini õpetajate väga elaval osavõtul.

Algkooli õpetajate ettevalmistuse lõpulik lahendamine Austrias võtab arvatavasti veel aega, sest et praegusel seminaril ka oma toetajaid ei puudu. Ja neid viimaseid on peaaegu niisama palju kui vastaseid. Poliitiliselt on asi Austrias niisugune, et vabameel sed on seminaride vastu, vanameel sed ehk kiriklased-katoliiklased on seminaride poolt ja arusaadaval põhjusel: konfessionaalsed seminarid kindlustavad neile mõju rahva peale, millest nemad loobuda ei taha.

5. Saksamaal.

(hra Jürgenson'i kokkuvõte).

Saksamaal on algkooli õpetajate ettevalmistus peale revolutsiooni omale uut kaju otsimas. Veimaris 1919 a. vastuvõetud riigi uus põhiseadus määrab § 143 kindlaks: „õpetajate ettevalmistus tuleb kõrgema hariduse kohta üldiselt maksvatel põhimõtetel kogu riigis ühtlaselt korraldada“.

Selle seaduse põhjal viisid kõigepealt Thüringen ja Saksi algkooli õpetajate ettevalmistuse ülikooli juure. Thüringis avas omad ukсед tulevastele algkooli õpetajaile Jeena ülikool, Saksis Dresdeni „Technische Hochschule“ ja möödunud aastal ka Leipzigi ülikool.

Ülikooli astumise eeltingimiseks on muidugi keskkooli lõpetamine. Ülikooli kursus on 3-aastane ja nimelt kuulatakse siin teoreetilisi aineid, nagu: filosoofia, pedagoogika, psühholoogia, peale selle veel mõni valitav aine teadusest ehk kunstist.

Praktiline-meetodiline ettevalmistus sünnib pedagoogilise instituudi kaudu, mis töötab ülikooli juures ja mis on varustatud harjutuskooliga, kus instituudi õppejõud on õpetajaiks.

Preisimaal on seminarid igal pool praegu sulgumisel, töötavad ainult veel viimased klassid. Kuid mis seminaride asemele tuleb, pole veel mitte päris kindel — arvatavasti küll 2-e-aastased pedagoogilised akadeemiad, kuid iseseisvate asutustena, mis ülikooliga seotud.

Uuenduse teele on viimasel ajal ka Hamburg läinud, Danzigi tehnilise ülikooli juures töötab pedagoogiline fakultet.

Bayerimaa on reformide suhtes tagasihoidlik. Peab tähendama, et siinsetes katoliiklikes ringides, nagu ka Preisimaal, poolehoid vana seminari vastu on kasvamas, aga ka mõnes teises kohas.

Mitmed tõsised pedagoogid on igatahes selle vastu, et algkooli õpetajate ettevalmistus tahetakse vägisi ülikooliga siduda, sest et ülikooli teaduslikud meetodid kasvatustööst liig kaugel seisavad. Neis ringkondades pooldatakse isesuguste „kasvatajate kõrgemate koolide“ asutamist, kus 3 aasta kestel kasvatajaid ette valmistatakse (näit. Ed. Spranger).

VI. Prantsusmaal.

(hra Kiivet'i andmetel).

Prantsusmaal on *algkool* normaalselt 6-e-aastane (vahest ka viie), millele mõnikord järgneb 7-mes täiendusklass. *Kõrgem algkool* on 3-aastase kursusega.

Algkooli õpetajate seminar (école normale primaire) on 3-aastase kursusega.

Vastuvõtmine võistluseksamiga umbes kõrgema algkooli kursuse ulatuses. *Eksamile* võivad tulla elementaar- või kõrgema algkooli lõpetajad, samuti ka isikud ilma elementaar-alkooli lõputunistuseta (need maksavad võistluseksa-

mile tules 10 fr., mida eelmistelt ei nõuta).

Lõpetajad peavad 10 aastat teenima õpetajana. Õpetavad elementaar-ja isegi ka kõrgemas algkoolis.

Kõrgema algkooli ja algkooli õpetajate seminari õpetajate seminar (école normale supérieure) on 2-he-aastase kursusega — vastuvõtmine võistluseksamiga — eraldi humanitaar- ja reaalteaduste osakonnale vastavalt.

Kokkuvõttes

võib märkida järgmised jooned:

I. Kus õpetajate ettevalmistusasutus on madalam kui keskkool või vaevalt tema vääriline, seal ei olda temaga rahul.

II. Kus õpetajate ettevalmistusasutus on liig lühikese (olugi küllalt kõrge) kursusega, seal ei olda temaga samuti rahul, ja kus sarnane asutus isegi alles kavatsusel on, seal võetakse kavatsuski suure umbusu ning tõsise kahtlusega vastu.

III. Võrdlemisi rahul ollakse õpetajate ettevalmistusasutustega kõrgekultuurilises Helveetsias, kus:

a) õpetajate ettevalmistusasutuste kursus ulatab vähemalt $\frac{1}{2}$ —1 aasta võrra üle keskkooli omast,

b) kus kursus on suure enamuses küllalt pikk (4—5 aastat) ja

d) kus sekundaarkooli (7.—9. õppeaastad või vähemalt 9. õppeaasta) õpetajad ettevalmistuse saavad ülikoolis.

IV. Radikaalsem uuenduspüüd maadel, kus õpetajate ettevalmistusega rahul ei olda, sihib ülikooli ettevalmistuse poole. Olgugi et ka see ettevalmistus tõsiselt küsimusmärgi all seisab, siiski on arusaadav, et algkooli õpetaja ettevalmistus kunagi küllalt kõrge ei saa olla, ja küsimuse teeb viimasel juhusel keeruliseks ainult:

a) ettevalmistuse küllalt elulisest praktiline korraldus ja

b) majanduslik külg.

V. Meie algkooli õpetajate ettevalmistusviis seminarides sarnaneb kõige enam Helveetsia omale, sest

a) seminar on aasta võrra keskkoolist kõrgem ja

b) seminari kursus on küllalt pikk;

d) sekundaarkool meil puudub, kuna täienduskool kutselisema laadi omandab; üldhariduslik täienduskool peab meilgi saama õppejõud ülikoolist.

VI. Meie seminaride nimetamisvääriliseks puuduseks võib pidada asjaolu, et temasse astujad natuke vara peavad oma tulevase elukutse valima.

Niisugune asjaolu on tingitud sellest, et meie algkool liig lühike (6 aastat), kuna sekundaarkool puudub.

See pahe ei ole ennast seni kuigi teravana näidanud, ja ta kaetakse kuhjaga pikema ettevalmistusajaga, mis väga tähtis oskusainetes.

VII. Nii võib meie seminaride rakendusega kooli süsteemis täiesti rahul olla, kuna pealegi ka nende III klassi sisseastumine (olgu kahjuga oskusainetele) võimalik on nende õpilaste koh-tade arvel, keda seminar esimesel kahel aastal, kui mittekohaseid koolitööle on välja sõelunud.

Kui rahva majanduslik jõukus kasvab ja — teiselt poolt — täieliste algkoolide arv ühes täienduskoolidega kasvab, siis alles võiks mõelda õpetajate ettevalmistuse reformeerimise peale, ettevalmistust tõstes täielise kõrgema hariduseni.

VIII. Seni meie seminare lõhkuma hakata oleks puhas patt meie kooli ja rahva vastu, sest

a) paremat praegu asemele anda ei suuda meie juba majanduslikult,

b) vastuvõtmatud on aga vaheabinõud 2-he-aastase instituudi näol, kuna see paremat ettevalmistust ei anna, aga ometi rahvamajanduslikult kallimaks läheks ning meie kasvatusala paratamatult naisterahvaste kätte vähemalt 80% ulatuses annaks (ja ei võiju unustada eelpool kirjeldatud kogemusi kultuurilistel välismail).

d) kahe esimese klassi sulgumine ei annaks majanduslikult isegi eelarves mitte palju, kuna laste õppekäigu segamini paiskamine (praegugi tegelikult väga palju lülisid koolil) rahvusekonoomiliselt selle näiva kokkuhoidmise kindlasti tühistaks (energia killustamine, läbivõetu mitteühtivus sõlme punktides jne.)

IX) Seminaride vastu häält tõstetud on ehk sellel põhjusel, et üldhariduslik keskkool tunneb, nagu oleks ta umtteele jooksnud. Nendele aga korralikku kooli ohvriks tuua oleks lubamatu.

Üldhariduslik kool peab ise eneses leidma „kodanlist julgust“ ennast elule lähendada ja suuremal määral kutse-laadiliseks- ja kutsekooliks muutuma.

Iseloomustav on, et kõige ägedamalt arvustavad need, kellel algkooliga ja ta õpetajate ettevalmistusega võrdlemisi vähe on tegemist.

Uus noorsoo ajakiri.

E. Martinson.

„Vikerkaare“ seismajäämisega ja „Ronga“ perekonnaleheks muutumisega on jäänud tühi koht eesti noorsoo aja-Erjandusse. Seda tühja kohta püüab iesti Õpetajate Liit täita. Käesoleva aasta detsembri kuus hakkab tema väljaandel ilmuma uus noorsoo ajakiri „Noorusmaa“. Ajakiri on määratud murdealisele noorsoole, eriti algkooli vanemate ja kesk- ning kutsekooli nooremate klasside õpilasele.

Esimese kaksiknumbri sisu on järgmine:

1. Rud. Reiman—Jõul. Luuletus.

2. Mait Metsanurk—Kaks roosi. Al-legooria.

3. Rud. Reiman—August Kitzberg 70-aastane (pildiga).

4. Parijõgi—Vargus. Novell.

5. R. Tagore—Tema kõrgus Laps. Novell.

6. Rud. Reiman—Jalutu. Näidend.

7. R. Tagore Kirjanik. Luuletus.

8. R. Tagore—Unevaras. Luuletus.

9. Tapfer—Jõulud. Kultuurajaloo-line novell.

10. J. Käis—Faradey. Biograafia (pil-diga).

11. J. Käis—Jäneselood.
12. Noorhani—R. Tagore. Biograafia (pildiga).
13. Mitmesugust — teateid, mänge, ülesandeid.
14. „Noorte vald“ novell ja kaks luuletust.
15. Illustratsioonid—kuulsate meistrite tööde reproduktsioone umbes 4—5 lehekülge.

Kaaneilustus kunstnik Roosileht'i poolt.

Üksikasjalisi teateid „Noorusmaa“ sisu, suuruse, ilmutistiheduse, toimetuse koosseisu ja tellimistingimuste kohta leiavad lugejad „Kasvatuse“ käesoleva numbril kuulutatuste osast.

Parema noorsoo ajakirja hädatarvilik-

kust ei ole vaja tõestada. See on selge igale kooli- ning haridustegelasele. Kuid hea ajakirja ülalpidamine on väga raske ülesanne. Kõmukirjandus leiab endale toetamatagi teed. Tõsine, puhtasisuline kirjandus ei suuda endale pinda võita muidu, kui ei hoolitseta koolides ja haridusliikudes organisatsioonides noorsoo kirjanduse maitse kaunistamise eest, kui ei äratata tungi parema kirjanduse järele ja kui see parem kirjandus ei tehta kättesaadavaks meie noorsoole.

Loodan, et meie õpetajad ja kõik teised noorsoo sõbrad, kellele ei ole ükskõik, missugust vaimutoitu meie noorsoole pakutakse, aitavad kaasa selleks, et uus noorsoo ajakiri leiaks teed meie koolidesse, kodudesse, meie asutuste ja organisatsioonide raamatukogudesse ja lugemislauadadele.

Kroonika.

Õpetajate ühispanga

avamiskoosolek peetakse 17. jaan. 1926 a.

Panga põhikiri registreeriti 29. oktoobril. Selle järele on Eesti Õpetajate Ühispanga ülesandeks muretseda oma liikmetele laenu ja toimetada teisi rahalisi operatsioone ning nõutada selleks tarvilikke kapitale. Liikmeks võivad olla kõik E. Õp. Liidu liikmed — õpetajad ja õp. organisatsioonid ning ettevõtted. Likvideerimisel läheb panga varandus E. Õp. Liidule. Osatähe hind 1000 marka.

—m.

Hariduspäev

peetakse Haridusliidu korraldusel 29. dets. s. a. Tallinnas. Päevakorras välis- ja kodumaa hariduse küsimused. Osavõtt vaba.

—m.

Vasalemma härrastemaja

Tallinna Õp. Seltsile osteti vastava lepingu allakirjutamisel 8. dets. s. a.

Ostutingimused on võrdlemisi soodsad. Ostuhind — üle 1½ miljoni, tuleb tasuda 30 aasta jooksul. Mõisa juure saadi ka umbes 10 tiinuline maaala.

See mõisanõutamise asi on kestnud ligemale 5 aastat.

—m.

Tallinna Õp. S. eesti keele sektsioon

avaldab käesoleval aastal õige elavat tegevust. On juba korraldatud rida kõnekoosolekuid, millest võeti osa õige elavalt. Kavatsusel on veel mitmed koosolekud. Kõnelenud on kirjanik M. Metsanurk, prof. G. Suits, kirjandusliste ainete üle. Tahetakse veel kõnelema kutsuda R. Reiman, N. Andreesen, E. Martinson ja t.

Sektsiooni juhatajaks on E. Õp. Liidu sekretär J. Rummo.

—m.

Väljamaa.

Üleilmiline kasvatuskonverents Edinburgis 20.—28. juulini 1925 a.

Hillar Sakk.
(Järg).

Seksioon C. Ka selles seksioonis, nagu algkooli seksiooniski, pühendati palju tähelepanu üleilmlise heatahtluse arendamisele. Nõuti ajaloo ning loodusteaduse õpetamise humaniseerimist, nendes ainetes leiduvate üldinimlike osade rõhutamist ja agressiivset laadi elementide kõrvaldamist. Vähem rõhku tuleb muidugi ainetes kuhjamisele panna, kui nende sidumisele üldinimlike aadetega ja kogu inimkonna head käekäiku tingivate nähtustega. Idamaa esitajad avaldasid soovi, et lääne kultuuri kandjad pööraksid tähelepanu ida kultuurile, nagu seda omalt poolt idamaalased juba teevad lääne kultuuri suhtes.

Ajaloo asemel tähtsate isikute elulugusid soovitas Hyderabad Osman ülik. prof. Welinkar, sest ei ole mingit mõtet õpetada ajalugu 10—14-aastastele, kel veel täitsa puuduvad tarvilikud eeldused, et ajaloolistest nähtustest omandada enam-vähem õige pilt. Soovitati ka leida üldine nii ütelda meetodiline seisukoht, millest välja minnes tuleks õpetada ajalugu.

Arvamine, et võimalik on täitsa erapooletu ajalooõpetus, kutsus esile mõõdukuse esindajate vastuväiteid: et niisuguse õppeaine võimalikkus on alles tõestamata, et see kitsendaks õpetamisvabaduse, sest „iga õpetaja on nagu isevärvi klaas, millest tõe päike läbi paistab erivärvis.“ (mr. Lucas).

Küsimuses: missugune vaatekoht ajaloo õpetamisel peaks seisma esiplaanil, kas rahvuslik või rahvusvaheline — jõuti otsusele, et õige rahvusvaheluseks oleks olla ainult see, kes armastab oma maad üle kõige.

Arutustel heatahtluse õpetamisest kaheldi rahvasteliidu propageerimise võimaluste juures A. Ühisriikide koolides, kuna rahvasteliidu suhtes seal vaated suuresti erinevad. Leiti aga, et ka Ameerika õpilasi tuleb siiski rahvasteliidu tööga tutvustada, kuna r.-liidu tegevus püsib ajaloolise tõegasjana. Soovitati vas-

tava metoodikaõpperaamatu kokkuseadmist õpetajate tarvis. Jõuti otsusele, et igatahes õpilasi ainult siis maksab eritundides tutvustada üleilmliste rahuaadet edendavate instituutidega, kui õpilased juba tegelikult tunnistanud omaks heatahtluse vaimu.

Hea abinõuna selle vaimu tekitamiseks soovitas Krakovi ülik. prof. Roman Duboski veel õpilaste tutvustamise riikide vastastikuse olenevusega majanduslikkudes küsimustes.

Käsitusele tuli ka ettepanek, et koolid oma kavadesse võtaksid ühe rahvusvahelise abikeele õpetamise. Kuna lõplikule otsusele ei jõutud, missugune nimelt see keel peaks olema, kas Esperanto või mõni rahvuslik keel, siis jäi asi pooleli.

Vaimuka referaadi kirjanduse tähtsusest Ü. K. Liidu püüete teostamise kohta pidas eelmainitud prof. Duboski. Ta seadis omale ülesandeks leida aluseid, mille põhjal võiks kokku seada kõige soovitatavamate noorsooraamatute nimestiku, konkreetset — kokku seada rahvusvaheliselt maksev nimestik 100 parima noorsooraamatu kohta. Sealjuures on ta õigusepoolest kokkupõrganud ülepääsemata raskustega: näit. kunsti seisukohalt on Kiplingi *imperialistlik* vaimus kirjutatud teosed väga väärtuslikud; Dante on katoliikluse poeet; „Odüsseia“ ülistab — kavalust. Kuid elu näitab, et ükski kunstiteos, kohaselt käsiteldud, ei või mõjuda kõlblusvastaselt. Ent kindel on ka, et Dante või Goethe hindaja ei suuda vihata itaallasi, sakslasi. Raamatute valikul võiksid järgmised põhinõuded olla aluseks: 1) tarvilik vastavus noore vaimu nõuetele ning huvidele; 2) teosed ei tohi olla liig rahvuspärased, vaid peavad äratama noores hinges huvi ka võõra waimuvara vastu; 3) neil olgu väärtus, mis õpilased kord omandanud, püsigu eluaeg; 4) teos peab vastama ühiskondliku kõlbluse nõuetele*).

Selle referaadi puhul teatas Ungari esindaja, et tema ning keegi ülikooli raamatukogu sekretär olid igaüks omaette mainitud sihis nimestikud kokku

*) Nagu näha, kõige raskem on üksmeelele jõuda neljanda, eriti subjektiivse, nõude täitmise asjus, — siin peitub prof. Duboski poolt märgitud raskuste keskpunkt.

seadnud, nende pärastisel võrdlemisel aga selgus, et nimestikus ei olnud viitki sama raamatut.

Et loodusloo tundidel praktilised tööd ühes täpsusega ka tõsist tööarmastust kasvatavad ning et looduslugu arenemiskäiguga tutvumine õpilasi paneb austama ka võõraste rahvaste paremaid poegi — loodusteadlastest, seda tõendas mrs. Gordon Wilson Ameerikast. — Ühise koolirežiimi ja Daltoni õppekabinettüsteemi suurest mõjust ühiskondlike vahede kaotamiseks mitmest seltskonnakihist õpilaste seas kõneles dir. L. M. Foggini Lõuna-Rhodesiast.

Õiges suunas üleilmlise kasvatusliikumise sihis kirjutatud eeskujulikuks maateaduse õpperaamatuks soovitas koosolejatele Edinburgi ülik. maateaduse lektor Ogilvie dr. Marion J. Newbigini teose „Medi terranean Lands“ (Vahemeremaad), kus maateadus ning ajalugu kantakse ette tervikuna koos.

Hr. Vocadlo, Prahist, soovis komisjoni asutamist maateaduslike nimede küsimuse lahendamiseks. Leidub, nimelt, näit. Tšehhoslovakkia kaarte, kus iga nimi kolmes keeles, ning koguni võõriti, tähendatud, mis muidugi õpilaste ning (isegi ülikooli-) õpetajate juures suurt segadust sünnitab.

Paraku ei võetud selles asjas seisukohta, mis muidu ehk ka meie maad, kui uut riiki oleks huvitanud.

Sektsioon D. Iseloomukasvatuse küsimuses leidis referent C. E. Ainslie, et iga kasvatusüsteemi lähtekohaks peaks olema selge ilmavaade. Kasvatajat peab valdama kõrge usuline paleus ehk sügav filosoofiline veendumus. Ühenduses sellega tutvustas Dr. Noda Jaapani noorsoo kõlblise kasvatusena, milles kõlblusõpetus on lahutatud usuõpetusest. Ainult usuliste ühingute poolt ülalpeetavaks kooles peetakse jumalateenistusi. K. C. Hwang seletas, et Hiinas alles viimaseil aastail on hakatud kooles kõlblusõpetust korraldama. Vastavate mõttesalmide väljapanemisega klassides nähtavale kohale püütakse tõsta õpilaste kõlblist tasapinda — Serblane Z. V. Simitch arvas, et lapse tee üldinimliste ideaalide juure läheb rahvusliku kirjanuse kaudu.

M. Fairchild Washington'ist tutvustas ameeriklaste püüetega eeskujuliku kodaniku standard-tüübi leidmiseks. Soovitavaid kodaniku iseloomu omadusi on leitud 92. Avaldati soovi, et Ü. K. Liit võtaks seisukoha selles küsimuses.

H. J. Findlay kõneles kooli vaimust, tuues näiteks üht Edinburgi kooli, mille õpilased ei katkesta sidet kooliga ka pärast selle lõpetamist. Selle kooli lõpetajail on „Tientsinist Vankuverini“ asutatud 20 ühingu, kes kord aastas kokku tulevad kooli tänuga mälestama. Koolis valitseb imestama panev laitmata hea ühismeel („esprit de corp“) kasvandikkude vahel ning vahekord kasvandikkude ning õpetajate vahel. Selles koolis õpivad headest perekondadest, keskkihist lapsed. Usuõpetust antakse interkonnaatsionaalselt. Eetilise kasvatusena süstemaatilise. Too ühismeel võiks määratu suurt kasu tuua maailma rahu asjale, kui teda hakataks kõigis kooles üleilmlises raames kultiveerima.

Rootsi esindaja neiu E. Euren arvas teatada võivat, et Rootsi õpetajaskond on veendunud, et kõlblust usundita õpetada ei saa, kuna õpilaste vaimuelu kannataks selle tagajärjel ränka kahju.

Keegi naisõpetaja Belfastist kõneles, et usuõpetuse tagajärjed olenevad täitsa õpetajast, tema idealismist või selle puudumisest. Kirik, nagu ta liris võimul, võib paljudes usu asemel vastupidiseid nähtusi välja kutsuda, viha ja põlgust usundi ning piibli vastu. Usu pealesurumine rikub last. Kus aga lapsele armastusega lähenetakse, loobudes sundabinõudest, seal avaneb lapse hing kõigele heale, kaunile, mis usus peitub. Muinasjutud on, mitme kasvatuseteadlase arvamise kiuste, heaks abinõuks lapse hinge juure pääseda.

Sektsioon E. Nankai kolledshi dekaan Dr. Ping Ling'i teatel ei oska 400 miljonist Hiina elanikust 420 milj. ei lugeda ega kirjutada.

See on tingitud Hiina kirjamärkide rohkusest. Hiljuti loodud uus kirjasüsteem (umb. 1000 märgist) on palju kergem ära õppida, noor inimene saab tast 4 kuuga jagu. Märkide asendamist rooma tähtedega ei võeta heameelega

vastu. Tehakse agarasti tööd lihtsama ühiskeele loomiseks lihtkeele ainetele.

Huvitada tohiks Hiina Haridusliidu kirjaoskuse propageerimise võtted: püütakse võita kogukonnavalitsuste poolehoidu, korraldatakse reklaamiks ringkäike, avatakse kodukoole ja õppejaamu, palgatakse rändavaid õpetajaid. Ettevõtjatele soovitatakse lasta koolitada oma teenijaid, sest selle läbi võidab ka ettevõtte. (Viimase asjaolu kohta tähendati pärast, et Henry Ford oma tehastes on leidnud, et tööliste haridusliku tasapinna tõstmise tagajärjel vähenes õnnetujuhtumiste arv). — Dr. Ling'i arvates võib Hiina rahva kirjaoskamatus kaduda ühe inim põlve kestvusel: kahe aasta jooksul on kirjaoskamata arv vähenenud kahe miljoni võrra.

Haridusdepartemangu direktor A. H. Mackenzie tõi esile õige pessimistlikke vaateid kirjaoskamatus kaotamismõimaluste kohta Indias (kus 92% on täisa kirjaoskamataid), kuna kooliskäijaist poeglastest ainult 30—40% korralikult õppusel käib. Mitmel pool on kool emakeelne.

Tokiost esindaja teatel käib umb. 90% Jaapani kooliealistest lastest koolis. Koolivanus ulatab 6.—12. aastani. Praegune haridussüsteem on tarvitusel 30 aastat ja kirjaoskamata arv on üsna väike. Jaapani kirjamärkide romaniseerimine aitaks palju kaasa hariduse levikule*). Rahvas on tublisti arenenud, isegi vaestes kihtides loetakse ajalehti.

Kibedat võitlust kirjaoskamatusiga peetakse A.-Ühisriikides, süsteemiliselt — 1911 a. arvates. Võitlusviisid on üldiselt samad, mis Hiinaski. Praegu on kaks hüüdsõna maksmas: „Sõda kirjaoskamatusel“ ja „Olgu kadunud kirjaoskamatus 1930. aastal!“

Porto Rico haridussekretär Franc Vizzarrondo teatel oli 20 aasta eest saarel

*) Muide, Hiinas on tarvitusel vähemalt 50 isesugust keelt-murrakut. Selle tõttu on hiinlased ise, nii naljakas kui see ka paistab, Hiina ühiskeeleks erapooletut Esperanto't tõsiselt soovitava hakanud, mida viimasel ajal Hiinas suurel viisil tarvitama on hakatud (ka vaenu mõjul inglaste vastu). Selle keele levinemine aga populariseerib rahva seasrooma tähti tarvitamiseks Hiina keele jaoks. (vaata UEA näälekandja „Esperanto“ №6 s. a). — Viimane lause käib ka Jaapani olude kohta.

(kus 1,5 milj. elan.) 80%, nüüd aga on 40% kirjaoskamataid. 460 tuhandest 5—18 aastast lapsest õpib koolides 250 tuhat. Kirjaoskamata tsensust karraldatakse iga 10 aasta tagant.

Kreekas peetakse kirjaoskamatusiga võitlust juba 53 aastat, teatas esindaja Kreekast.

Ameeriklane Dr P. P. Claxton teatas, et Ameerika sõdureist on ainult ligi 4% kirjaoskamataid. Kuid ta tunneb osariiki, kus ühe kristliku kogukonna liikmeist 40 tuhat ei oska Piiblit lugeda. Dr. Claxton soovitas lugemaõppimispaladeks võtta valitud piiblikohti. — Algupärastest „kuupaistekoolidest“ („moonlight schools“) jutustas mrs. C. W. Stewart, Kentuckyst, — kus rahvas kirjatarkust käib õppimas ainult — kuuvälgeil õil (!)

India esindaja arvates on 50% maailma elanikkudest kirjaoskamataid. — Indialaste suurt kirjaoskamatus protsenti püüdis Rev. J. H. M'Lean seletada rahva hirmus viletsa ning vaese elujärgiga ja tarvitusel olevate keelte kirju mitmekesisusega (147 mitmsesugust keelt ning 300 murret, ligi 50 tähestikuga), mis takistab ka maa haridusliikude jõudude ühistegevust.

Sektsioonis F oli õige tähelepanemisevääriline Oxfordi prof. Sir Michael Ladler'i hoogne arvamiskõne rahvaste teenetest valmiva noorsoo kasvatusideaalide püstitamises ja püüete teostamises. Kõrgesti hindas kõneleja Prantsuse, Shoti, Taani, Saksa, Inglise, Hiina, Ameerika pedagoogika saavutusi, põimides neid üheks ülevaks kiituseks inimsoo aatelisele püüdmisele kõrgemaile vaimu ning kehariduse astmeile.

Arutati täiendus- ning kutsehariduse küsimust ja tingimusi, mis võimaldaksid vanemaile, andekamaile iseõppijaile ülikooli pääsemise. — Leiti, et raamatukogudel on määratu suur tähtsus noorsoo hariduse süvendamisel pärast kooli lõpetamist. Ühenduses sellega tuleks ajalehelugemise õpetamist laiemal alusel korraldada (mitme samanimelise juhtkirja võrdlemise teel jne.). See õpetus oleks paremaks masside kaitseabinõuks haiglase ning tumeda kihutustöö vastu. Dr. H. N. Mac Cracken New-Yorgi Vassar College'ist (kes muide, paari aasta eest Eestit vaatamas käis), nõudis tõsist tähelepanu raamatukoguhoidjate seisukorrale,

keha Ameerikas sagedasti arvatakse ühele astmele professoritega.

Kutsehariduse korraldamisest kõnelesid eriti sir. Rob. Blair ning dir. Lawrie. Shotimaal tõuseb sundusliku koolivanuse piir 15 aastani ning uue korralduse järele kestab hariduse omandamine täienduskooles kuni 18. aastani. Võõrastav olevat, et üldse Britimaal, suurimal tööstusmaal, seni vähe tähelepanu on pöördud kutsehariduse alamaile astmeile. — Peale selle kirjeldas Dr. G. Kerschensteiner Münchenist Saksa kutsekoolide korraldust, mille juhtmõtteks on see, et kutse ei tohi inimest ennast neelata. Selles mõttes tuleks iseäranis suurt tähelepanu pöörda kodanikukasvatusele.

Sektsiooni G töödest tuleks mainida tuntu Manchesteri prof. J. J. Findlay kõne „Õpetaja seisusest ning rahvusvahelistest suhetest“, milles rõhutati püsiva ilmarahu toena heatahtluse kasvatust. Rahupüüded mis tingitud ainult kartusest sõjakoleduste eest, on ehitatud liivale.

Inglismaa ning Walesi õpetajate liidu esimees C. T. Wing valgustas „õpetaja ülesandeid ühiskondlikus organisatsioonis“. On algamas uus ajajärk. Kool peab korraldatama sellele vastavalt. Õpetaja ärgu olgu enam lihtsalt teadete edasiandjaks. Tema töö peab olema süvendav. Tema seletagu ühiskonna nähtusi ja õpetagu elust aru saama. Sellega langeb tema peale küll suur kuid õnnistav vastutus. Õpetaja vaadelgu päevasündmusi ja pidagu ajaga sammu. — Sellega ühenduses hoiatas B. Skinner Strichen Aberdeenist õpetaja kaldumise eest „ism“-idesse, sest õpilasi tuleb ette valmistada tegelikule elule ning elamisele.

Kaaluti ka õpetajate haridusliku tsensi küsimust, leides, et siin kindlaid norme üles seada on võimata. Mitte iga akadeemilise haridusega õpetaja ei kõlba õpetajaks, sest nagu Tshiile ülik. prof. Amanda Labarca ütles, „õpetamine on kunst, ent kunst vajab inspiratsiooni.“

Sektsioon H. Sissejuhatavas kõnes püstitas Dr. James Kerr Londonist väite, et tervishoius mitte nii tähtis ei ole haiguste eemalehoidmine, kui üldse keha vastupanu kasvatamine. Õige tervishoid-

line ülalpidamine peab tekkima lapsel peaaesjalikult iseenesest, sunduseta. — Lapses tuleb esile kutsuda tungiv püüd tervise poole, tähendas teine kõneleja.

Spordi ja võimlemise suurest populaarsusest Jaapanis kõneles Mitsuzo Tsurumi Tokiost.

Hoogsat kehakasvatust liikumist võib praegu Ungaris märgata teatas saadik Budapestist. Asutatud on eriline kehakasvatuse nõukogu, kelle kasutada läheb $\frac{1}{6}$ Ungari hippodroomide sissetulekuist.

Kuulati referaate väikelaste toitmisüsteemest Havais ja Ameerikas, kus lapsi maast-madalast harjutatakse arvestama igat suutäit. — Kuigi sel söömisviisil ühelt poolt on hea mõju, võib ta hädaohtlikuks hüpohondria tekitajaks saada. — Rõhutati ühissöömise tähtsust korralikkude söömakommete omandamiseks. — Kellegi Shoti naiseseindaja protest rõugetepanemise vastu jäeti tähelepanemata liigse subjektiivsuse pärast.

Et kasvatus puuduliku keha kasvatus ning tervishoiu juures muutub lüksusõieks, mis rahvale läheb liig kalliks, toonitas kogunud kooliarst Dr. Kerr. Tuleb võidelda mitte ainult alatoitluse, vaid ka ületoitluse vastu.

Sõja ajal maksnud toidunormide ratsioonide süsteem on näidanud üllatavaid tulemusi rikkamate laste juures, kes muutusid üldiselt tervemaks, tublimaks. Tuleks pöörda tõsine tähelepanu õppekavade ülekoormatusele. — Puudutades hakkavate haiguste kardetavust koolilaste kohta, tähendas kõneleja, et mürgi ümbruskonnas liikuvad lapsed sagedasti immuniteedi omandavad mürgiallike suhtes.

Haiguste päritavuse kartuse liialdust valgustab asjaolu, et 100 tuhande Londoni lapse läbivaatamisel on leitud iga 2500 pealt üks ainus päritud süüfilise juhtumine.

Suguküsimust tuleb selgitada varakult, täitsa objektiivselt, sentimentaalsuseta. Seda selgitust ei maksa karta: kui laps teda ei vaja, jätab tema selle tähele panemata. Selgitust tuleb anda aga individuaalselt, mitte klassidele, kus koos mitmeaalsi lapsi. — Tervishoidu aitaks tõsta ühtluskooli järjekindel teostamine, kus näit. vürsti suguvõsa liht-

kodaniku lapsega vähemalt 5 aastat õpiksid koos.

Miss Elsie Druggan, Ohio ülikooli tervishoiudirektor, tähendas, et tervishoideliselt ettevalmistatud emad on oma kodus parimaks tervishoiuõpetajaiks. — Tervishoidlikeks juhtraamastuks A.-Ühisriikide õpetajail on National Education Association'i poolt välja antud „Report of Health Education“.

Dr. Tasuke Ikeda Kobest tutvustas Jaapani rahva tervishoiuga, mis lähedalt tingitud on maa peausundist shintoismist, mille eeskirjad panevad puhtusele suurt rõhku. Rohkesti supelussiseseadeid j. m. võimaldavad nende täitmist. Jaapanlase toit on terve — riis, kala, puuvili, kuna lihasöömine on alles 40 aasta eest Jaapanis maad võtnud, mis on tingitud jaapanlaste usuliste vaadete osalisest muutumisest. Riided on avarad, kergesti puhastatavast materjalist, majad — hästi valgustatavad ning tuulutatavad. Puhtus ümbritseb noorsugu ka kooles. Ta harrastab sporti ning mängu, üldine tervisline seis on väga rahuldav.

Teatud kontrastiks sellele oli asjatundja mrs. Helen E. Scott'i teade kaunis kõrgest tiisikuse ohvrite arvust (130 tuhat aastas) Jaapanis ning üldse idamail (Türgis ja m.).

Miss Murphi Chicagost kaebas Ameerika lastevanemate arusaamatust laste kehalise kasvatusalal. Selle vastu peetakse nüüd energilist võitlust lastevanemate tervishoiukursuste kaudu. Kõneleja soovitas „uue psühholoogia“ s. o. psühoanalüüsi tutvustamist lastevanematele, mil puhul dr. A. R. Wallace energiliselt kuulajate tähelepanu juhtis psühoanalüüsi hädaohtudele laste õrna hingeelu kohta.

Mrs. A. G. Spencer, 70 aastane eestvõitleja Ameerika naiste õiguste eest, esines vaimustava kõnega, kutsudes üles võitlusele kõrge lastesurevuse vastu, mis häbiplekina ilmast kaduma peab. U. K. Liidult ootab ta mõjuvat tõuget selle pahe kaotamiseks.

Sektsioon. I. Daytoni ahviprotsessi puhul Euroopas tekkinud eksiarvamiste tõrjumiseks kinnitas New-Yorgi kasvatusinstituudi direktor Dr. Stephen P. Druggan koosolejaile täieliku teadusvabaduse maksvust A.-Ühisriikide kõgemas õppe-

asutuses, kus valitseb vabameelne, leplik õhkkond, milles teadused võivad kitsendamata areneda.

Glasgowi ülik. rektor Sir Donald Mac-Alister kirjeldas Shoti ülikoolide arenemist, mis jõudnud põhimõtteeni, et ülikoolil mitte ainult eriteadlasi harida ei tule, vaid kasvatada täisinimesi, teadustes korralikult koolitatud, kehaliselt hästi arendatud, ühiskondlikult mõtlejaid kodanikke.

Prof. Patrick Geddes (College des Ecosais, Montpellier) andis ülevaate „ülikoolidest: minevik, olevik ja tuleviku võimalused“. Ülikoolivormest puudutati: hellenlik, hellenistlik, kloosterlik-keskaeglik, renæssanslik, entsüklopedistlik, eksamlik. Pärast sõda on ülikooli alal käärimine tekkinud, püüe luua kõigist neist vormidest süntees. Nii on A.-Ühisriikides Columbia, Darmouth'i j. t. ülikoolid hakanud kõigis kursustes läbi viima ajaloolist vaatlemisviisi, kusjuures iga teadus käsitatakse tihedas ühenduses naaberteadustega, ühtlasi näidates iga teadusharu tähtsust kultuurile üldiselt. Tähelepanu hakkavad nüüd enesele pöörama Rahvusvahelise üleilmiliste teadusseltside liidu püüded, Brüsseli rahvusv. bibliograafia asutuse tegevus, Rahvasteliidu intellektuaalsete suhete komitee tööd.

Ülikoolide rahvusvahelistest ülesannetest kõneles Dr. H. N. McCracken; need on: tõe levitamine, maa elu ja olu tutvustamine võõrastest riikidest üliõpilastele, püüd areneda rahvusvahelises ulatuses.

Üleilmilise ülikooli tegevusest kõneles prof. Paul Otlet, Brüsseli bibliogr.-asutusest, esitades üksikasjalisi kavu ja arvates, et selle ülikooli asupaik ei tohiks kaugel olla tähtsamaist kultuuri keskkohadest.

Selle vastu avaldas Dr. D. Mac Gillivray kahtlust üleilmilise ülikooli võimalikkuse juures, kuna seesugune asutus liig lähedalt oleks seotud oma asupaiga õhkkonnaga. Ei saa ka ette kujutada endale rahvuslikkudest joontest vabu õppejõude.

Sellegipärast arvati tarvilikuks anda küsimus erikomisjonile kaaluda, kes uuriks ülikoolide organisatsioone, ajalugu ning

tegevust ning arutaks tõsiselt üleilmlise ülikooli töötamise võimalusi.

See oleks lühike ülevaade konverentsi tööst. Täiskogu koosolekul vastuvõetud resolutsioonid (arvu poolest 20), mille kontrollimata teksti avaldamine enne ametliku aruande ilmumist siin oleks mõtteta, sisaldavad igatahes üldjoontes kõiki neid nõudmisi või soovitusi, mis rahvusvahelise heatahtluse kasvatamisele otsekoheselt sihitud või selle arendamisele kaasa aidata võivad konverentsi kandvates referaatides ning kõnedes esitatud põhilausete alusel.

Nii otsustati heatahtluspäeva korraldamise juhtnõore välja anda (päeva ennast kindlaksmääramata jättes), — soovitati: maateaduse, ajaloo ning ilma-kodanikuõpetust anda sotsioloogilisest ning rahvastevahelisest vaatekohast, vastavalt nüüdisaja kasvatusteaduse põhjendatud nõuetele; raamatute väljaandmist, mis juhataksid lapsi õigele arusaamisele teiste rahvuste elust-olust; õpetajate riikidevahelist vahetamist; õppesõite jne.

Järgmine Liidu konverents otsustati pidada 1927 a. Stokholmis.

Andmeid lasteaedadest meil ja mujal.

Elsass — 9030 (3—6 a. vanuses, — umbes 30.000 selle ea laste koguarvust Elsassis), Austria — 242.900 (3—6 a. v.), Belgia — 206.253 (3—6 a. v., — 380 000 lapsest), Tšehhoslovakkia — 56.173 (3—6 a. v.), Taani — 7000 (3—6 a. v., 195.000 lapsest), Egiptus — 13.692 (4—7 a. v., 1.351.590 l.), Inglismaa ja Wales — 698.601 (4—6 a. v., 1.284.000 l.), Soome — 5.600 (3—6 a. v., 209.000 l.), Prantsusmaa — 315.632 (2—6 a., 3.200.000 l.), Ungari — 50.000 (3—6 a., 380.000 l.), Jaapani — 59.123 (3—6 a., 4.231.297 l.), Latvia — 1.088 (5—6 a., 58.720 l.), Hollandi — 125.000 (3—6 a., 450.000 l.), Palestiina — 5.650 (3—6 a.), Poola — 100.740 (4—6 a., 2.500.000), Vene — 66.888 (+2.666 asutuse eelkoolialised kasv., kelle arv teadmata) — (3—8 a. v.), Türgi — 3.327 (3—6 a.), Uruguay — 1.414 (3—9 a.). Saksast andmed puuduvad.

Kuigi need andmed on puudulikud, lubavad nad mõndagi järeldust teha *Eesti* lasteaedade olukorra kohta teiste maade omadega võrreldes. *Hillar Sakk.*

Organisatsioonide teated.

Eesti Õpetajate Liit tegevusaasta vahetusel.

(Järg).

Narva Õp. Seltsi asemik *J. Karafin:* Liikmeid Seltsil 72, s. o. 76% õp. üldarvust. Juhatuse koosolekuid on peetud 19, peakoosolekuid 7, kõnekoosolekuid 4. Arutati algkooli õppekavade küsimust, koolidistsipliini ja karistuse, töökooli ja selle teostamise j. t. küsimusi. Vahekord koolivalitsuse ja seltskonnaga — hea.

Võrumaa Õp. Liidu asemik *A. Peterson:* Liidu uuel juhatusel, mis valiti 20. sep. 1924 a., oli mitmesuguseid raskusi Liidu asjaajamise kordaseadmisega, kuna see oli olnud varemalt mitmeti puudulik (puudusid andmed liikmete arvu j. n. e. kohta). Praegu ollakse neist raskustest üle ja Liidu asjaajamine on täiesti korras. Liidus on 7 ühingut

248 liikmega, s. o. 76% õpetajate üldarvust. — Korraldati üks õpetajatepäev ja 9 juhatusese koosolekut. Arutusel on olnud: õpetajate õiguslikku seisukorda puutuvad küsimused, ekskursiooni korraldamine Riiga, kooperatiivi, õpetajatekodu ja matmiskassa asutamine, õpetapäeva ja proovitundide korraldamine, eeltööd VII õp. üldkongressiks j. n. e.

Vahekord maakonna koolivalitsusega sõbralik ja heatahtlik; koolivalitsus on püüdnud alati Liidu soovidele võimalikult vastu tulla. — Aruandja konstateerib, et Liidu tegevus tegevusaasta jooksul on olnud hoogne, mis seletatav sellega, et Liidu liikmete keskel valitseb üksmeel ja õpetajad on heatahtlikult kaasa aidanud juhatusetegevusele.

Virumaa Õp. Liidu asemik *P. Pedisson:* Liidus on 7 ühingut 396 liikmega „Metsikute“ % on suurem keskkoolide õpetajate

seas. Side liikmete ja organisatsiooni vahel tundub veel nõrk. Aruandja leiab, et oleks aeg tõsisemalt pöörduda tähelepanu distsipliini tõstmisele liikmete hulgas; kutseeetika tunnistuste nõudmine õp. valimistel tuleb läbi viia ja selleks peab haridusministeerium vastavad korraldused maksma panema. Kui ministeerium nõuab õpetajailt kõrget moraalsust tasapinda, siis peab ta õpetajaskonnale andma kätte abinõud selle tasapinna hoidmiseks. — Juhatus on pidanud 8 koosolekut; juhatuse töö on jaotatud kolme toimkonna vahel (kooli- ja kutsehuvide, majanduse ja informatsiooni toimk.). Raskusi tegevuses teeb asjaolu, et esimees elab väljaspool keskkonda (Rakveret). Arutusel on olnud: õpetajate õiguslikud küsimused, töökoorem, koolide revideerimine, algkooli õppekavad, ekskursioonide ja õp. päevade korraldamine j. m. Korraldati ankeet õpetajate töökoorma selgitamiseks. — Asemikkudekogu koosolekuid on peetud kolm, keskmine osavõtjate arv 14. 28. veebr. ja 1. märtsil s. a. oli Rakveres õpetajatepäev, pedagoogiliste küsimuste arutamiseks; refentidena esinesid: koolin. J. Karell, karskuskasv. instuktor J. Elango, õp. J. Parinbak, koolin. M. Meos, J. Annusson, P. Pedisson, H. Brindfeldt. — Töötati välja õppevahendite osatühtingu põhikiri. — Võeti osa ekskursioonist Lätti. — Kokku võttes tunnustab aruandja Virumaa õp. organisatsiooni töö täiesti rahuldavaks.

Tallinna Õp. Seltsi asemik *J. Tamm*: Juhatus koosolekuid peeti 17. Seltsi juures töötavad 10 eriainet õpetajate sektsiooni: eesti keele, loodusloo = maateaduse, matemaatika, ajaloo, laulu-muusika, uute keelte, kujutavate kunstide, käsitöö, võimlemise ja usuõpetuse õpetajate sektsioonid. Neist on elavamat tegevust avaldanud laulu-muusika, eesti keele, loodusloo- maateaduse ja käsitöö õpetajate sektsioonid. Peale selle töötavad Seltsi juhatuse juures veel: nõukogu (koolide esitajate kogu), maakorralduse- ja ekskursioonikomisjon. — Selts korraldas seeria loenguid vaimutöö teravhoiu üle, millel esines lektorina dr. med. J. Luiga; sektsioonides arutati: algkoolide õppekavu, usuõpetuse, üldõpetuse, inglise kasvatus, loodusloolise

joonistamise ja ulakate õpilaste küsimusi. Seltsi poolt esitati märgukiri linnavalitsusele õpetajate palkade ühtlustamise kohta teiste linnateenijatega. — On pooleli Vasalemma mõisa härras-temaja ostmine Seltsile õpetajate koduks 1.739.509 marga eest. — On käsil „Ühistöö“ ajaloo kirjastamine. Vabadussõjas langenud õpetajate ja õpilaste mälestussamba püstitamiseks on Selts kogunud 208.288 mrk. Seltsi omanduseks kuulub majas Kollasel t. 20-a korraldati remont. — Aruandja rõhutab, et õpetajate osavõtt Seltsi tööst on käesoleval aastal olnud kaunis loid. Õpetajad on äraelamise huvides sunnitud endid koormama lisatundide ja mitmesuguste kõrvaltöödega, sest praegune palk on äraelamiseks äärmiselt väike. — Seltsil oli 1924 a. lõpul liikmeid 524, 1. aug. 1925 a. — 513. Majanduslikult on Selts täiesti kindlal alusel.

Petserimaa Õp. Liidu asemik *J. Reiman*: Liit koosneb kahest alorganisationsioonist, millest üks eesti, teine vene õpetajate organisatsioon. On korraldatud õpetajatepäevi ja koosolekuid. Kuna maakonnavalitsus oma kohuseid õpetajate vastu täidab väga korratumalt, pidades õpetajaid sagedasti mitu kuud palgata, on vahekorid Liidul maakonnavalitsusega halb. Palju tööd on Liidul olnud pühapäevakoolide korraldamisega.

Vene Õp. Keskliidu asemik *A. Tammeri*: Keskliitu kuulub 8 kohalikku organisatsiooni 317 liikmega Juhatus koosolekuid korraldati 10. Juunikuul peeti Keskliidu korraldusel vene keele õpetajate I kongress. On käsil mitme õppe- raamatu kirjastamine. Keskliidu tööd takistab liigete ülekoormatus tööga ja majanduslik kitsikus.

Pärnu Linna Õpetajate Seltsi asemik *A. Hansen*: Seltsi tegevuses, mis oli varemalt õige elav, on möödunud aastal märgata tagasiminekut. Seltsi juures töötavad aineõpetajate sektsioonid. Liikmete arv püsib endisel kõrgusel.

Koosoleku teisel päeval (31. okt.) algavad läbirääkimised aruannete kohta. *M. Väli* (Järvam.) leiab, et ei olnud otsarbekohane aruandeaastat kokku kõlastada õppeaastaga. Augusti- ja septembrikuu on väga halb aeg koosole-

kute pidamiseks, kuna õpetajad maal ei ole veel asunud kohtadele. Samuti halb on ka oktoober, kuna siis teed halvad ja läbipääsematud. Hr. Välile vaidleb vastu hr. *Kasvand* (Võrum.), kes näitab, et tegevusaasta uus korraldus ei ole ühe aastaga veel jõudnud oma paremusi näidata, mispärast ümbermuutmine enneaegne. Peale selle näitab hr. *Kasvand* Võrumaa Õp. Liidu kogemuste põhjal, missuguste raskustega on ühenduses õpetajatekodude asutamine ja kuidas põllutööministeeriumi ja ringkonnaalitsejate poolt tehakse mitmesuguseid takistusi mõisahoone saamisel. — Hr. *Raudsepp* (Virumaa) küsib, kuidas sai Tallinna Õp. Seltsi omanduseks Kollasel tänaval asuv end. Eestimaa kooliõp. vast. abiamdumise seltsi maja. Tähendatud selts oli ju ülemaaline organisatsioon, kelle liikmeteks kuulusid paljud teistes linnades ja maal töötavad õpetajad, mispärast seltsi loomulik pärija oleks pidanud olema Eesti Õp. Liit. Asemikkudekogul tuleks võtta seisukoht, et Tallinna Õpet. Selts vabastaks tähend. majas vähemalt osa ruume E. Õp. L. büroo ja Tallinnasse väljasõitvate õpetajate koduks.

J. Tamm (Tallinna) teatab et Kollase tänava maja on tervelt üürikkude käes ja Seltsil endal ei ole tarvitada ainustki ruumi.

M. Väli (Järvamaa) juhib tähelepanu sellele, et ajalehis on hakanud ilmuma kompromiteerivaid teateid üksikute õpetajate kohta. Soovitab võtta tarvitusele abinõud, et Liidu liikmeks ei pääseks õpetajad, kes endid ei mõista ülal pidada kutse-eetika nõuete kohaselt.

P. Raudsepp näitab, et organiseerimistöe lonkab peasjalikult neis maakondades, kus maakonna linnade õpetajad on eraldunud maaõpetajaist iseisvatesse ühingutesse; kus linna- ja maaõpetajad töötavad koos, seal on organisatsioonil kindel keskkohal ja töö areneb tarvilise edukusega.

V. Uustalu (Harjumaa) soovitab suu-remat tähelepanu pöörda noorte õpetajate organiseerimisele; nii imelik, kui see ka on, kuid just noored, eriti naisõpetajad, võtavad palju loiumalt osa organisatsioonide tööst.

A. Maramaa (Viljandim.) näitab, et paljud kohalikud ühingud sagedasti ei leia ülesandeid, milliste lahendamine õpetajate kutsehuvide seisukohalt oleks eestkätt tarvilik; organisatsioonide töö nõuab ühtlustamist ja E. Õ. L. juhatus peaks organisatsioonidele kätte näitama ülesanded ja tegevuskavad.

Organisatsioonide tegevuse kohta tuuakse täiendavalt aruannetele veel ette:

1) *Õpetajatepäevad*, millede korraldamine maak. liitude poolt on saanud traditsiooniks, toovad palju elavust ja värskest õpetajate töösse.

2) Vahekord õpetajate organisatsioonide ja kooli juhtivate asutuste vahel on normaalne, paiguti isegi hea; samuti on märksa paranenud kooli- ja seltskonna vahekord, eriti seal, kus õp. organisatsioonid ja üksikud õpetajad on südilt tööd teinud uue kooli põhimõtete ja ülesannete tutvustamisel seltskonnas.

3) On hoogu võtmas pedagoogiliste raamatukogude asutamine ühingute ja liitude juures.

4) Väga häid tagajärgi on andnud paljudes liitudes liikmemaksude õiendamisel tarvitusele võetud allkirjakaartide süsteem.

E. Õp. L. esimees *E. Martinson* konsulteerib, et õpetajate organisatsioonide töö möödunud aastal on esitatud aruannete järele mitmekesine ja huvitav. Rõhutab organiseerimistöe süvendamise ja kõlbmata elemendi kõrvaldamise vajadust õpetajaskonnast. Õpetajaskonna üldiste huvide seisukohalt tuleks kindlasti ära hoida linnaõpetajate eraldumist maaõpetajaist. Kindlama majandusliku aluse soetamiseks on tarvilik ellu kutsuda rohkem majanduslikke ettevõtteid (kooperatiive, osahinguid j. m.).

E. Õp. L. sekretär *J. Rummo* näitab, et üksikute õpetajate elav või loid osavõtt organisatsiooni tööst oleneb väga sagedasti organisatsioonist endast: kus on juhatusse sattunud tegelased, kes oskavad ja suudavad liikmeid rakendada huvitavate päevaküsimuste lahendamisele, seal on õpetajate osavõtt kõigi raskuste kiuste väga elav; kus valitseb aga saamatus ja mannetus juhtivate tegelaste hulgas, seal lonkab ka organisatsiooni töö ja õpetajad jäävad külmaks oma organisatsiooni vastu. Sellepärast

on organisatsiooni töö intensiivsus või loidus olenev kõige pealt juhtivatest tegelastest, sellega suurel määral isikute küsimus. Toob rea näiteid, kuidas töötavad liidud ja ühingud seal, kus eesotsas energilised juhid ja näitab mõningaid liite ja ühinguid, kes oma tegevusele kuidagi ei saa jalgu alla just juhtivate tegelaste puudusel. — Üksik õpetaja hindab kogu organiseerimistöö tähtsust temale kõige lähema organisatsiooni järele; ka on sel kõige lähemal organisatsioonil, s. o. kohalikul ühingul, rida väga tähtsaid ülesandeid õpetajate kutsehuvide lahendamisel — sellepärast suurem tähelepanu kohalikkude ühingu- te tööle rakendamisele! Väga palju tööd tuleb veel teha kutse- ja distsipliinitunde kasvatamise sihis — sagedasti juhtivategi tegelaste seas. Õpetajate esindajad mitmesugustes ametasutustes ei tohi kunagi unustada, et nad on õpetajate esindajad, valitud õpetajate poolt kaitsma õpetajate huvisid. On aga ette tulnud rida nähtusi, kus esindajad on unustanud õpetajaid, kes neid on valinud ja on sellega kõigutanud õpetajaskonna usaldust oma organisatsioonide ja esindajate vastu. Kui siin täna konstateeriti, et õpetajate organisatsioonide ja koolijuhtivate ametasutuste vahekorid on täiesti rahuldav, siis tuleb seda väga rõõmustava nähtusena võtta ainult nende organisatsioonide suhtes (ja õnneks on neid suurem osa), kes on end suutnud maksuma panna tõsisiste õpetajate kutsehuvide kaitsjatena. Kuid on ka neid üksikuid, kelle tegelased ei märka, et osad on vahetatud: organisatsiooni esindajad ja juhid on muutunud õpetajaskonna üldsuse huvidele vastukäivate voolude tööriistaks. Need, esimese õnneks küll üksikud erandlikud nähtused tulevad kõige energilisemate abinõudega kõrvaldada, sest kõige kardetavam on organiseerimistöö edule ja õpetajaskonna üldsuse huvidele see, kui üksikud õpetajad kaotavad usalduse oma organisatsiooni vastu mõne oma ülesandeid valesümboostva või isiklikke huvisid tagaajava organisatsioonitegelase talitusviisi tagajärjel. — Noorte õpetajate organiseerimisele tuleb pühendada tõsist tähelepanu: tuleb ju noortelt värsket verd ja energilist tööjõudu edaspi-

disele tööle. See töö aga nõuab erilist hoolt ja takti ja arusaamist noorte erihuvidest ja püüetest. Kokku võttes leiab, et ei ole põhjust mingisuguseks kurtmiseks: kõige oma nõrkuste peale vaatamata on õpetajate organisatsioon üks vähestest kutseorganisatsioonide seas, kelle tegevus alatasa progresseerub, mille tõenduseks olid tänasedki aruanded.

E. Õp. Liidu juhatuse liige *J. Piiskar* toob lisaks eelkõneleja väidetele rea fakte, kus maakonna liidud küllaldaselt energiliselt ei ole tegutsenud oma liikmete kutsehuvide kaitsmisel õpetajate ametisse registreerimisel või tagandamisel. Hoiatab organisatsioone laskumast sellele tasapinnale, millel näeme tegutsevat kutseorganisatsioone Nõukogude Venes, kus kutseorganisatsioonid on poolametikud asutused ja töötavad ametasutustelt saadud juhtnõude järele. — Juhib tähelepanu nähtusele, et paljud vanemad õpetajad (eriti Tallinnas) koormavad endid ülemäärase tundide arvuga, mis ühelt poolt teeb võimatuks töösaamise nooremaile ja teiselt poolt kisub eemale tööst üldettevõtetest. — Noorte õpetajate organiseerimisel teeb raskusi asjaolu, et noored õpetajad imestamiseväärt ja andeksandmatut loidust ja huvipuudust avaldavad oma kutse ja sellega ühtlasi ka organisatsioonide töö vastu. Ometi on asjad muudel aegadel olnud sootuks vastupidi. Loodab, et see nähtus kaob, kui noored rohkem süvenevad omas töös ja kui nende organiseerimisele pühendatakse tõsisemat tähelepanu.

J. Uustalu (Läänemaa) näeb maaõpetajate ühingu- te vähese tegutsemise põhjust selles, et maaõpetajad on koormatud mitmesuguste ülesannetega teistes haridusliikudes ja majandusliikudes seltsides.

Et õpetaja võiks rohkem anduda oma kutsele, tuleks tõsiselt kaalumisele võtta, kas on otstarbekohane ja tarvilik õpetajal olla tegelasteks *kõigis* kohalikkudes seltsides, eriti majandusliikudes; teiseks, tuleks uuesti kõne alla võtta, kuivõrt otstarbekohane on õpetajate maapidamine. — Maaõpetajate ühingud ei avalda energilisemat tegevust sagedasti ka sellepärast, et nähakse õpetajate

kutsehuvid, küllaldaselt olevat kaitstud, juba keskkohdade poolt.

Lõpukokkuvõttes konstateerib koosoleku juhataja, et õpetajate organisatsioonide töö möödunud aasta jooksul on arenenud peale mõne üksiku erandi tarvilise edukusega; inertsus ja väsimus näikse olevat möödumas ja on küllalt põhjust alata uut tegevusaastat suuremate lootustega laialdasemate töövõimaluste peale.

E. O. L. 1925/26 a. tegevuskava põhi-jooned esitab Liidu sekretär *J. Rummo*. (Tegevuskavad ilmusid juba varemalt „Kasvatuses“ nr. 9, s. a.).

Tegevuskava kinnitatakse ühel häälel.

Vastu võetakse ja kinnitatakse ka: 1) Liidu eelarve 1925/26 a., tasakaalus 1.349.244 mrk.; 2) Liidu toetuskapitali eelarve, tasakaalus 120.000 mrk. ja 3) „Kasvatuses“ 1926 a. eelarve, tasakaalus 905.000 mrk. Liikmemaksu määrad jäävad endisteks, s. o. õpetajalt I. haridusjärgus — 120 marka; II. — 100 marka ja III. 80 marka. Sellele lisaks tuleb tänavusest aastast esimest korda maks toetuskapitali heaks: õp. I. haridusjärgus — 50 marka a., II. — 40 m. ja III. — 30 marka.

Eelarvete esitamisel teatab aruandja *J. Rummo*, et Liidu võlasta, mis „Kasvatuses“ puudujääkidest tekkinud ja mis kolme aatsa eest ulatas 800.000 margani, on veel tasumata 110.000 marka; võlg likvideeritakse lõpulikult 1 jaan. 1926 a.

Liidu juhatusse otsustatakse valida 1925/26 a.: Tallinnast 10, Tartust — 3 ja maakondadest 4 liiget.

Kinnisel hääletamisel valitakse Liidu juhatusse liikmeks, *Tallinnast*: E. Martinson, J. Rummo, J. Piiskar, A. Janson, M. Välbe, J. Kents, O. J. Kiesel, J. Grüntal, J. Kana, N. Neuhaus. *Tartust*: K. Treffner, V. Nano, M. Koch. *Maakondadest*: V. Uustalu (Harjumaa), P. Pedisson (Virumaa), M. Väli (Järvamaa), P. Adamson (Viljandimaa).

Revisjoni komisjoni liigeteks: J. Depman, A. Alber, D. Treimann, J. Sihver ja N. Kann.

Aukohtu liigeteks valitakse ühel häälel: N. Neuhaus, J. Annusson, M. Välbe, K. Treffner, ja E. Martinson.

Peale lõunavaheaega esineb *J. Piiskar* refer. õpetajate õiguslikust seisukorrast.

Õpetajade õiguslik seisukord on veel täiesti välja kujunemata. Puuduvad kindlad normid õpetajate ametisse seadmise ja ametist tagandamise korra kohta, mille tõttu õpetajaid valivad ja registreerivad asutused talitavad sagedasti omapead ja igaüks oma moodi. Kuna möödunud aastal peetud asemikkudekogu koosolek tegi otsuseks alustada eeltöid õpetajate teenistusseaduse väljatöötamiseks, pööras Õp. Liidu kooli ja kutsetoimkond ankeediga kõigi õpetajate organisatsioonide poole, et selgusele jõuda, missugune peaks olema õpet. enamuse arvates õp. ametisse seadmise ja am. tagandamise kord. Kahjuks ei andnud ankeet soovitud tagajärgi, kuid näitas, et õpetajaskonnal enesel puudub selgus, missugune peaks olema õpetajate teenistusseadus. Nii ei saada täita möödunud aasta otsust ja kavatsus pidi edasi lükatama käesolevaks aastaks.

Vahepeal on tarvilikku materjali andnud ka VII üldkongress, kus see küsimus oli arutusel. — Kuid mõningaid kindlustusi õpetajate teenistuse alal pakub ka praegunegi kord, kui aga selles ollakse orienteeritud. Kahjuks aga ei tunne üksikud õpetajad ja ka õp. organisatsioonide tegelased veel küllalt norme, mis kindlustavad õpetajate õiguslikku seisukorda ja sellepärast jäetakse sagedasti juhused kasutamata oma õiguste maksmapanemiseks, mille kohta võib tuua mitmeid näiteid. Tuleb kindlasti nõuda, et õpetajate organisatsioonid ja nende esindajad hoole- ja hariduskogudes õpetajate õigusliku seisukorra suhtes oleksid teadlikumad ja üksikute õp. kaitseks energilisemalt välja astuksid. Ka võib E. Õp. Liidu juhatus selle juures mõjukalt abiks olla, kui temale ainult esitatakse täpsed ja üksikasjalikud andmed. Õpetajate õigusliku seisukorra selgitamiseks ja kindlustamiseks tuleb kindlasti ellu kutsuda juriidiline büroo, milleks avaneb võimalus siis, kui hakkavad kokku tulema summad toetuskapitali arvel. —

Läbirääkimistel avaldatakse soovi, et kutseta õpetajad, kes kauemat aega on töötanud rahuldavate tagajärgedega, saaksid kutseõiguslikkudeks.

Õpetajate ainelise seisukorra arutamisel annab *J. Rummo* ülevaate sellest,

kuidas on arenenud õpetajate palgaolude parandamise küsimus möödunud aastal. Et õpetajad saavad palka ühistel alustel riigiteenijatega, on arendatud palgavõitlust käsikäes teiste riigiteenijatega Riigi- ja Omavalitsuseteenijate Keskliidu kaudu. Möödunud aastal vastuvõetud asemikkudekogu koosoleku otsused palgade asjus on edasi antud vastavatele ametiasutustele. Haridusministeerium omalt poolt andis lubaduse sel korral, kui revideerimisele tuleb üldine riigiteenijate palgaseadus, revideerimisele võtta ka õpetajate palganormid. Esineti õpetajate palgaolude parandamise küsimusega ka Riigi- ja Omav.-teenijate Keskliidus.

Aruandja, kes ühtlasi Keskliidu liige ja abiesimees, toob ülevaate R.- ja O. Keskliidu sammudest palgaolude parandamisel. Käesoleva aasta algul oli loota kõigi riigiteenijate palgade kõrgendamist; hiljem aga selgus et riigi eelarve tasakaalustamise huvidés riigikogu oli valitsuse ettepanekul sunnitud kärpima palgade kõrgendamiseks määratud summat ja selle tõttu läks korda saada aasta algul ainult ühekordist toetust poolekuu palga suuruses ühes perekonna abirahaga. Käesoleval aastal on Keskliit esinenud kolme pika märgukirjaga, milles esitati nõudmised uute palganormide kohta, milledega ühines ka Õp. Liidu asemikkudekogu koosolek möödunud aprillikuul; peale selle on käinud Keskliidu poolt mitmed delegatsioonid vastavates asutustes selgitamas riigiteenijate ja õp. ainelist seisukorda. On saadud nüikaugelt, et anti lubadused uuel aastal riigieelarve arutuse puhul ka palgade küsimus lahendusele võtta. Ühtlasi on ajutiseks hädaabiks valitsus avaldanud nõusoleku anda veel kord käesoleval aastal ühekordist toetust poolekuu palga suuruses. — Raskeks õpetajate palgaolude parandamise küsimuse teeb see asjaolu, et valitsuse ringkondades ja ka laialdastes seltskonna kihtides on levinenud mitmesugused väärarvamised õpetajate ainelise seisukorra kohta: ollakse arvamisel, et õpetajate seisukord aineliselt küllalt hea ja ei tarvita üldse mingisugust parandamist. Teatud ringkondade poolt on seni valgustatud

õpetajate seisukorda läbipaistva sihilikkusega ja see kihutustöö on andnud ringkondades, kus tõelist seisukorda ei teata ega tunta, suuremaid tagajärgi, kui seda võis ette näha. —

Läbirääkimiste järele tunnustatakse Liidu senine taktika õpetajate palgade küsimuses (nimelt koostöö Riigi- ja Omavalitsuseteenijate Keskliiduga) õigeks ja ühinetakse Keskliidu poolt esitatud nõudmistega palganormide suhtes. Et algkoolide õpetajate palgade kättesaamisel maakonna- ja linnaomavalitsustelt tuleb ette alalisi viivitusi ja korratusi, võetakse vastu A. Alveri ettepanek: „Asemikkudekogu tunnustab tarvilikuks, et EÕL. juhatus tegutsema hakkaks selles sihis, et kõikide avalikkude alg- ja keskkoolide õpetajate palgad võetaks riigi kanda“.

Peale selle võetakse veel vastu peale pikemaid läbirääkimisi, milles kohtade esindajad toovad ette väärnähtusi õpetajate palgademaksmise praeguse korralduse juures, järgmise resolutsiooni:

„Arvesse võttes, et mitmes maakonnas ja linnas koolivalitsused õpetajaile palka õigel ajal välja ei maksa, vaid vahel isegi riigilt saadud summad kulu- tavad ajutiselt teisteks otstarveteks, nõuab E. O. L. asemikkudekogu, et haridusministeerium abinõusid otsiks selle väärnähtuse kõrvaldamiseks, ja kohustab E. O. L. juhatus selleks omalt poolt samme astuma.“

J. Depman esitab referaadi õpetajate korterioludest Tallinnas vastava ankeedi andmetel. Esitatud andmetest selgus, et õpetajate korteriolud Tallinnas on väga rasked.

E. Martinson annab aru eeltöödest noorsoo ajakirja väljaandmiseks. Noorsoo ajakiri on kavetatud välja anda murdeaalisele noorsoole (s. o. 12—16 a.). Ajakiri ilmuks kaks korda kuus, iga number 1½ trükipoognat. On loota toetust puudujääkide katteks. Esitab Liidu juhatus poolt kokkuseatud noorsoo ajakirja eelarve, mis tasakaalus 1.599.000 m.

Asemikkudekogu tunnustab noorsoo ajakirja väljaandmise tarvilikuks ja kinnitab esitatud eelarve.

Koosolek lõpeb kell 9 õhtul.

Füüsika Õpetamise Komisjon

F. Õ. K. oma koosolekul 12. mail s. a., millest peale komisjoni Tartu liikmete võtsid osa ülikooli õppejõududest prof. Viillip, prof. Sarv, prof. Rootsmann, dots. Perlitz ja lektor Veski, pani ette kaalumiseks rea füüsika oskussõnu, mille tarvitamises puudub seni ühtlus. Koosolek määras ettepanud oskussõnade tarvitamise kindlaks järgmisel kujul:

Kraft — tung

Energie — energia; jõud

fester Körper — kõva keha (tahke) v-st kõvastuma, tahkuma

sich verflüssigen — veelduma, -ama

Pendel — pendel

schwingen — võnkuma

Spannung — pinevus

Spannungsdifferenz — pinge

Oberflächenspannung — pindpinevus

rotieren — pöörlema

umlaufen — tiirlema

tour — tiir

Torsionswinkel — keerdenurk

glühen — hõõguma

glimmen — huumama

überhitzen — ülessoendama

Kolben — kann

Brenner — põleti

Stöps'l — pulk; kork

Leiter — juhe (juhtme)

Hebelschalter — kiinlülja

konjugierte Punkte — kaaspunktid

Wasserpumpe — veepump

Wasserstrahlpumpe veejoapump

Wellental — laine põhi, — org

Einheit — ühik

Ausbreitung — levimine, laialdumine.

Samal koosolekul tunnistati tarvilikuks füüsika sõnastiku revideerimine ja täiendamine ning otsustati moodustada selleks komisjon ülikooli õppejõududest ja Füüs. Õpet. Kom. liikmetest, mille kokkukutsumine jäeti dots. Perlitz'i hoolde. Praegu töötab Füüs. Õpet. Kom. füüsika põhikatsete ja selleks tarvitaminevate riistade nimestiku kokkuseadmisel alg- ja keskkoolile, millise ülesande ta loodab lõpule viia käesoleva õppeaasta lõpuks.

Karula Õpetajate Ühing

pidas 11. nov. s. a. oma liikmete korralise peakoosoleku. Koosolekul võeti

vastu 1925/26 tegevusaasta eelarve 3550 marga suuruses, kinnitati juhatus aruanne läinud tegevusaasta kohta, valiti juhatus ja esindajad.

Õpetajate palgaseaduse muutmiseks võeti vastu järgmised resolutsioonid:

1. Kõige väiksem õpetajate kuupalk ei tohi olla alla 7000 marga + prii korter, küte ja valgustus (praegu on 4950 mrk.).

2. Palgaseaduse § 4 tuleb kaotada, sest õpetajate elu maal pole sugugi odavam kui linnas, vaid mõnes asjas isegi kallim.

3. Internaadi tasu tuleb määrata iga korrapidamise päeva pealt vähemalt ühe õppetunni tasu suuruses; tasu maksmine tuleb anda maak. valitsuse kätte.

4. Korterite hindamine tuleb seada õiglasemale alusele.

5. Valgustamise kohta (s. § 9 juure) tulevad maksma panna kindlad normid; normi alammäär võtta vähemalt 4¹/₂ puuda petrooleumi; — sellega kaoksid väärnähtused, kui: vald määrab õpetajale valgustamiseks 1¹/₂ (loe poolteist) puuda, ja on isegi juhtumisi, et 20 naela, petrooliumi aastaks.

Otsustati korraldada: 1) ühingu piirkonna koolide õpetajate vahelisi tundide pealtkuulamise külaskäike, 2) igakuulisi referaat-koosolekuid ühingu liikmete vahel.

Vill-re.

Õpetajate ja koolielust Saaremaal novembri kuus.

Saarte Õpetajate Ühingu Liidu juhatus otsustas Saaremaa õpetajatepäeval vastuvõetud otsust teostades esimeses järjekorras ellu kutsuda loodusloo ja maateaduse, matemaatika ja eesti keele ning koduloo õpetamise *sektisioonid*. Käesoleval tegevusaastal otsustati ära pidada: loodusloo ja maateaduse õp. kongress 25. mail 1926 a., matemaatika õp. kongress 20. juuni ümber ja eesti keele - koduloo õp. kongress augusti keskel 1926 a.

Ühingu tegevuse elustamiseks otsustas juhatus võimalust mööda saata oma *esindajaid ühingu üldkoosolekuile*, kui ühingud selleks soovi avaldavad.

Ühinguist avaldab elavam tegevust *Kuresaare Õpetajate Ühing*, kes korraldas oma piirkonnas olevate mitteliikmete

üle ankeedi, miks nad ühingu liikmed ei ole. Tagajärg oli see, et pea kõik liikmeks astusid. Iga kahe nädala järele peab ühing omavahelisi koosviibimisi ettekannetega mitmesuguste kasvatusteaduslike küsimuste üle. Esimene koos-

viibimine oli 14. novembril Saaremaa ühisgümnaasiumis. Õp. Ed. Gerban kõneles Gaudigi töökooli üle. Oli korraldatud male ja teised mängud, teelaud jne. Osa võtsid 16 õpetajat.

Kroonik.

Seadusi, määrusi ja korraldusi.

5. X. 25., nr. 2825-a — *ha-mi kooli- osakond soovib koolidele tarvitamiseks Hugo Valma „Isikuraamatut“*, kui kasulikku abinõu õpilaste vaatlemisel.

6. X. 25., nr. 23792 — *ha-mi kooli- osakond teatab koolivalitsustele*, et Tallinna 27. algkoolis on õpilane kuuli tõukamisel vigas saanud, mispärast ta koolijuhatajaile ja õpetajaile ette paneb kõrvaldada tarvitusele kõik võimlemisriistad ja võtted, mis pole kavas ette nähtud.

9. X. 25., nr. 23997 — *ha-mi kooli- osakond palub koolivalitsusi teatada raamatukogude ülapidajaile*, et nad saadaksid rahasumme, mille eest nad tellivad *ha-mi* kaudu raamatuid, Eesti Panga Tallinna osakonnale *ha-mi* deposiitarvele nr. 22 sissekandmiseks ehk maksaksid need summad samas mõttes kohalikku Eesti Panga osakonda. Raha saatmist tuleb ministeeriumile teatada.

14. X. 25., nr. 23020 — *ha-mi kooli- osakond teatab Harju maakonna-koolivalitsuse järelepärimise peale*, et ajutise valitsuse määrusega 2. dets. 1918 a. on õpilaste em. keel tunnistatud õppekeeleks kõikides koolides, siis võib õpilane mitteemakeelses erakoolis õppida mõjuvaid põhjusil ja ainult koolivalitsuse loal.

19. X. 25., nr. 23100 — *ha-mi kooli- osakond teatab Harju maakonna-koolivalitsuse järelepärimisel*, et sel korral, kui vähemusrahvuste lastele nende emakeelset kooli pole korraldatud nende vähese arvu pärast, võivad need lapsed saada õpetust ka kodus või muukeelses koolis, kuid ainult kohalise koolivalitsuse loaga. Lapse kodus õpetamiseks

pole lapsevanemal tarvis kusagilt erilist luba nõutada, kuid kohalise koolivalitsuse ülesanne on selle õpetuse tasapinna üle otsustamine.

26. X. 25., nr. 2427 — *ha-mi kooli- osakond teatab Tartu maakonna-koolivalitsuse järelepärimisel*, et need kõrgema haridusega õpetajad ja II haridusjärku kuuluvad õpetajad, kes õpetavad ühel ajal algkooli ja täienduskooli klassides, saavad palgakõrgendust ainult nende tundide eest, mis nad täienduskoolides õpetavad, kuna algkooli klassides antud tunnid tasutakse seal ettenähtud palgaga.

29. X. 25., nr. 24451 — *ha-mi kooli- osakond teatab*, et ministeerium on otsustanud oskustöö õppimise soodustamiseks kutse- ja täienduskoolides ühendada nende koolide tunnikavades praktilised tööd kahe ja rohkem tunnikaupa alates 1. jaan. 1926 a. Tund kestaks 55 min.

29. X. 25., nr. 24450 — *ha-mi haridus- nõunik teatab koolinõunikudele mõningate raamatute ilmumisest.*

18. XI. 1925., nr. 53210 — *ha-mi majandusosakond saadab riigikoolidele, riigi keskarhiivile ja Tartu ülikoolile vabariigi valitsuse poolt 6. nov. 1925 a. vastuvõetud korralduse riigi kasutamata varanduste realiseerimise kohta.*

18. XI. 25., nr. 23852 — *ha-mium soovib pikemas üleskutses maakonna- ning linnakoolivalitsustele ja riigikoolidele tellida kaitseliidu häälekandjat „Kaitse Kodu“*, mis ilmub Tallinnas 2 korda kuus 24-leheküljelise numbrina; hind: üksiknumber — 25 mrk., aastakäik — 600 marka.

19. XI. 25., nr. 53218 — *ha-mi majandusosakond palub* maakonna- ja linnakoolivalitsusi *esitada* detsembri kuluudeks tarvisminevate *krediitide nõudmised* hiljemalt 1. dets. ja annab juhtnõõre *krediitide ülejääkide ülekanndmiseks*.

19. XI. 25., nr. 53217 — *ha-mi majandusosakond palub* riigikoole, Tartu ülikooli ja riigi keskarhiivi *esitada krediidi nõuded* hiljemalt 1. dets. Ühes *krediidi nõudega* palutakse *esitada täpne aruanne* iga üksiku §§ ja litera kohta saadud ja äratarvitatud summade üle.

21. XI. 25., nr. 22963 — *ha-mi kooliosakond teatab*, et Eesti karskusliidu instruktoritel *Arnold Oksal Pärnust ja Karl-Johannes Kull'il Valgast on lubatud anda koolides karskustunde*, asutada õpilaste karskusorganisatsioone jne niivõrt, kui see ei sega korralikku *õppetöö käiku* ja mõistagi vastava koolivalitsuse teadmisel ja koolijuhataja nõusolekul.

24. XI. 25., nr. 24823 — *ha-mi kooliosakond teatab* et 1. detsembril tulevad koolides korraldada *akused* ühes läinud aasta 1. dets. langenuate mälestamisega.

25. XI. 25., nr. 24847 — *ha-mi kooliosakond teatab*, et *Hugo Paucker ja Gertrud Pedricks soovivad õpetaja kohta* ja toob lühikesed teated nende *haridusjärgu kohta*.

26. XI. 25., nr. 24849 — *ha-mi hari-dusnõunik J. Kiivet teatab mõningate õpperaamatute ilmunisest*.

28. XI. 25., nr. 53302 — *ha-mi majandusosakond teatab*, et *riigikogu on 27-dal novembril võtnud vastu seaduse*, mille järele riigiteenijaile ja *õpetajaile* makstakse *palgalisa*: § 1. Kõigile riigiteenijaile ja *õpetajaile*, kes riigikassast palka saavad ja kes 5. dets 1925 a. on olnud vahetpidamata vähemalt 6 kuud teenistuses, määratakse ühekordne *palgalisa* 16-st *palgaastmest* kuni 10. *palgaastmeni*, viimane juure arvatud — 3000 marga suuruses, 9. *palgaastmest* alates — viimase *poolekuu palga* suuruses, ja

neile, kes on õigustatud saama *perekonnaabiraha* — lisaks *perekonnaabiraha* ühe kuu määral. Toetus maksetakse välja, alates 5-dast dets. 1925 a. Majandusosakond palub endale alluvaid asutusi esineda vastava *krediidi nõudmistega*.

30. XI. 25., nr. 21427 — *ha-mi kooliosakond teatab*, et *käsitööõpetajate* ajutiste ettevalmistamiskursuste *õpetajaist kuu-luvad I haridusjärku* ainult need, kellel on vähemalt keskkooli või *õpetajate seminari eelharidus* ja kes kursuste *õpetamisega omandasid keskkooli käsitööõpetaja kutse*.

3. XII. 25., nr. 53384 — *ha-mi majandusosakond palub* riigikoole, Tartu ülikooli, Tallinna tehnikumi ja riigi keskarhiivi *esitada ha-mi* hiljemalt 8. dets. 1925 a. eelarve *ülekanded* üksikute paragrahvide piiridest ja annab juhtnõõre *ülekannete tegemiseks*.

3. XII. 25., nr. 11157 — *ha-mium teatab*, et sõjaministeerium on lubanud järgmiste kutsekoolide õpilastele *kaitsevæeteenistusse astumiseks* ajapikendust kuni 21. eluaasta lõpuni.

1) Laevamehaanikute kool Tallinna Tehnikumi juures. 2) Tallinna linna poegl. kaubanduskool. 3) Pärnu kaubanduskool. 4) Tartu kaubanduskool. 5) Hansakool Tallinnas (kaubanduskool). 6) Riigi puu- ja rauatöökool Tallinnas. 7) Tartu puu- ja rauatöökool. 8) Narva puu- ja rauatöökool. 9) Paide puu- ja rauatöökool. 10) Valga puu- ja rauatöökool. 11) Võru puu- ja rauatöökool. 12) Põltsamaa tööstuskool. 13) Kuresaare tööstuskool. 14) Meleski klaasitööstuskool. 15) Eidapere klaasitööstuskool.

14. XII. 25. — *ha-mium juhib koolide pedagoogika nõukogude tähelepanu sellele*, et ei tohi *õpilasi üleliia tööga koormata*, kuna mõnespool koolides *õp-pekavade piiridest kaugele* välja minnakse. Samuti pole sünnis pühadeks ja pühapäevadeks *õpilastele kodutöid* anda.

Toimetusele saadetud raamatud.

1. *J. V. Simtman — Lühike juhatus* loomade toppimiseks, konserveerimiseks ja luustikkude valmistamiseks. Noor-Eesti kirjastus, Tartus 1925 a.
2. *Prof. K. Schlossmann — Tuberkuloosi vastu võitlemise organisatsiooni kava.* Eesti Tuberkuloosi Vastu Võitlemise Seltsi väljaanne nr. 1, Tartus.
3. *Q. Horatius Flaccus — Valitud oodid.* Toimetanud Elmar Kikas, I vihk. K./ü. „Loodus“, Tartus 1925.
4. *E. Strasburger, Fr. Noll, H. Schenck, A. F. v. Schimper — Botaanika õperaamat.* Dr. Hugo Kaho redaktsioonis tõlkinud J. Karu ja J. Klein. K./ü. „Loodus“, Tartus 1925.
5. Riiklise Katsekoja Teated, Riiklise katsekoja väljaanne. Tallinn 1925
6. *Karl Aben — Helisev vaikus.* Luuletused K./ü. „Loodus“ 1925 a.
7. *Henrik Visnapuu — Ränikivi.* Luuletused K./ü. „Loodus“ 1925 a.
8. *Joh. Kuulberg.* Jänku jõuluöö. Lastenäidend 3. pildis 1925.

Õiendus.

„Kasvatuses“ nr. 11 s. a. lhk. 338 on trükitud: Eksitav trükiviga „Kuuda“ (lhk. 138) pro „Kunda“ on jäetud õiendamata,“ peaks aga olema: „Eksitav trükiviga „Kunda“ (*J. Adamson* „Eesti

ajalugu“ lhk. 138) pro „Kuuda“ on jäetud õiendamata.“ Palume lahkesti vabandada ka teisi vähemaid ladumise vigu, mis *J. Adamsoni* „Eesti ajaloo“ arvustusse on sattunud. *Toimetus.*

Eesti Õpetajate Liidu väljaandel hakkab ilmuma 15. detsemb. 1925. noorsoo ajakiri

NOORUSMAA

Noorusmaa

pakub noorsoole valitud algupärast ja tõlke- ilukirjandust: novelle, romaane, näidendeid, luuletusi, tuues sellekaasas kirjanduslikke vaatlusi. biograafiaid, teateid, päevasündmusi jne. tutvustab noorsugu kunstilmaga, tuues kunsti reproduktsioone, joonistusi, teateid, vaatlusi ja andmeid kunstielust.

Noorusmaa

toob valitud huvirikkaid illustreeritud, populaarteaduslikke kirjutusi kõigilt teadusaladelt.

Noorusmaa

võtab osa ustava sõbrana noorsoo isetegevusest, enesemääramisest ja avaldusist elu- ja ennese-vallutamisel.

Noorusmaa

käsitaleb kultuurilise tähtsusega päevaküsimusi.

Noorusmaa

pakub vaimurikast ajavaidet, mõttevahetust ja praktilisi õpetusi.

Noorusmaa

on „Noorte vallaga“ avatud kõigile kasvavatele noortele.

Noorusmaa

kaastöelisteks on meie paremaid kirjanikke, kunstnikke, kooli- ning haridustegelasi ja teadlasi.

Noorusmaa

ilmub esialgul 1 kord kuus, iga number 32 suurt lehekülge.

Noorusmaa

Toimetus: J. Käis, M. Laarman, E. Martinson, R. Reiman; vastutav toimetaja E. Martinson.

Tellimishind: poolaastas 100 marka, üksiknumber 20 marka.

Toimetus ja talitus: Tallinna, Rataskaevu tänav nr. 22, telefon nr. 14—63.

„Kasvatuse“ 1925 a. sisu.

A. Üldsisulised kirjatööd.		Nr.	Lhk.		Nr.	Lhk.	
A. Oengo-Johanson.	Õpilastööde näitused	1	14	M. Kampmann.	Mida võib pakkuda muinasjutt väärtuslikku koolile	7	198
J. Tork.	Algkooli õppekavade reviderimiseks	2	54	M. Kampmann.	Mida võib pakkuda muinasjutt väärtuslikku koolile	8	230
A. Kuks.	Õpilaste töövõime (eksper. uurimus)	4	100	Prof. M. Janson.	Loodusl. eksk. küsim.	7	215
P. Truusmann.	Tahtejõu kasvat. probl.	4	105	"	" " " "	8	242
"	" " " "	5	143	"	" " " "	9	267
"	" " " "	6	166	"	" " " "	10	298
"	" " " "	7	206	"	" " " "	11	330
"	" " " "	8	235	"	" " " "	12	358
K. Aben.	Mõtteid keskkooli sihist ja ülesannetest	5	139	A. Remmel.	Märkusi perspektiivi õpetamise kohta algkooli vanemates klassides ja keskkoolis	9	265
K. Aben.	Mõtteid keskkooli sihist ja ülesannetest	6	164	A. Remmel.	Mõnda joonistamisõpetajate kongressist	9	277
J. Tork.	Seminaride kaitseks	6	184	J. Rumma.	Geograafia kui teaduse ja õppeaine arenemine antiik- ja keskajal	10	289
—vi.	Seminarid ja ajakirjandus	6	189	J. Rumma.	Geograafia kui teaduse ja õppeaine arenemine antiik- ja keskajal	11	325
H. Reiman.	Eesti noorsoo ideaalid statistika valgustusel	7	193	E. Idla.	Rohkem tähelepanu võimlemisruumidele	10	301
H. Reiman.	Eesti noorsoo ideaalid statistika valgustusel	8	225	E. Martinson.	Eesti keele ja koduleo kursused ja II kasvatusteaduslik nädal	10	303
H. Reiman.	Eesti noorsoo ideaalid statistika valgustusel	9	259	E. Oissar.	Füüsika praktil. tööd keskkoolis	11	321
H. Reiman.	Eesti noorsoo ideaalid statistika valgustusel	10	294	P. Kolts.	Mõõdud ja mitmenimelised arvud algkooli matemaatikas	11	328
E. Martinson.	Võitlusesse kõmu- ja sopakirjanduse vastu	9	257	J. K.	Õpetajate käsitöö kursused	11	338
„Ajaloõpetaja“	Hääl õpetajaskonnast	9	278				
Dr. Klemm.	Raadio eksper. psüholoogia teenistuses	12	353	C. Väljamaa.			
— O.	Ajakirjandusest	2	61	J. Käis.	Muljeid meie naabrite koolinäitusest	1	16
E. Martinson.	Algkooli lõppklasside õpilaste ideaalidest	12	355	J. Lang.	Ingl. hariduskorraldus. üldse	2	48
Uus noorsoo ajakiri		12	368	Dr. Stuhlfath.	Uuemad voolud õpetajate ettevalm. küsim. Saksamaal	5	132
B. Eriaineid käsitlevad kirjatööd.				Väljavõtted välismaa pedagoogilistest ajakirjadest.	1	28	
E. Martinson.	Lugema õpet. ja aabits	1	1	Haridus- kasvasusl. organ. üleilmliku föderatsiooni konv. vastuvõetud resolutsioonid	3	92	
"	" " " "	2	33	—m.	Ihunuhtluse küsimus Saksis	3	93
"	" " " "	3	65	—m.	Balti riigiteenijate konverents	3	93
"	" " " "	4	97	—m.	Balti riikide õpetajate kongress	3	94
"	" " " "	5	129	Hillar Sahk.	Mõnda Argentiina koolidest ja rahvaharidusest	9	287
A. Õunapuu.	Teoreetiline grammatika koolis	1	4	Hillar Sahk.	Üleilmiline kasvatuse-konverents Edinburgis 1925 a.	11	341
M. Meos.	Kirjutama õpetamisest	1	7	Hillar Sahk.	Üleilm. kasvatuse-konverents Edinburgis 1925 a.	12	370
J. Kents.	Keskkoolide praeguste maateaduse kavade puhul	1	10	Hillar Sahk.	Tervishoiu õpetus võistluse kaudu	11	345
"	" " " "	2	44	Algkooli õpetajate ettevalmistus teiste maade koolisüsteemis	12	365	
A. Kivi.	Algkooli joonist õppekavadest	2	37	D. Kirjanduse arvustused.			
A. Audova.	Anatoomia, füsioloogia, tervishoiu ja bioloogia seisukoht praeguses keskkoolis	3	69	V. Orav.	J. Adamson: Kõige uuem aeg	1	18
H. Kompus.	Rütmiline võimlemine kasvatusvahendina	3	72	P. Kolts.	Arvuõpetuslikust koolikirjandusest	2	51
II eesti keele õpetajate kongress		3	73	A. Õunapuu.	Ado Rull: Õigekirja algharjutused I vihik ja II. vihik	3	78
"	" " " "	4	111	V. Tammani kor.			
E. Schönberg:	" " " "	4	108	M. Nurmiste.	J. Lang: Füüsika ülesand. keskkool. ja iseõppimiseks	4	116
"	Keskkooli kirjat. eesti keele alal	5	146				
"	" " " " " "	6	168				
"	" " " " " "	7	210				
"	" " " " " "	8	239				
J. Rumma.	Arvud maatead. õpetuses	6	161				
"	" " " " " "	7	203				

	Nr. Lhk.		Nr. Lhk.
—m. Valgamaa õpetajatepäev	1 28	—m. Tallinna õp. mälestussamba kor-	
—m. E. Martinson 50 aastane	1 28	jandus	10 318
Õpetajate VII üldkongress	2 63	II üleriiklik loodusloo ja geogr. õp.	
Virumaa õpetajatepäev	2 64	kongress	10 318
—m. Läänemaa õpetajatepäev	2 64	—m. Keskkooli juh. ja koolinõunik-	
—m. Vihula algkooli 60. aastapäev	2 64	kude päev	11 340
—m. Õpetajate juubelid	2 64	—m. Ankeet õp. majandusliku olu-	
Kasvatus Võrumaa koolidele	2 64	korra kohta	11 340
V. M. Ö. S. Kroonik. Tasu agara selts-		Palgakõrgendus õp. haridusm, aasta-	
konna töö eest	2 64	päeva puhul	11 340
—m. Järvamaa õpetajatepäev	2 64	List of school books on physics and	
—m. Viljandimaa õpetajatepäev	3 91	kosmography	11 340
—m. Õp. Karskusliidu küsimus	3 91	—m. Õpetajate ühispank	12 369
—m. Ajakirjandus õpetajaist	3 91	—m. Hariduspäev	12 369
—m. E. Vilde 60. a. sünnipäev	3 91	—m. Vasalemma härrastemaja	12 369
Õpet, kes üh. liikmed ei ole	3 91	—m. T. Õp. S. eesti keele õpet. sekt-	
—m. Fenno-Ugria	3 92	sioon	12 369
—m. 2 kasvatust. nädal	3 92		
E. Martinson Algk. õp. emak. ning		J. Seadusi, määrusi, korraldusi.	
koduloo kursused ja II kasva-		Seadusi, määrusi ja korraldusi	1 31
tusteaduslik nädal	5 158	" " "	2 64
Õpetajate edasiharimise kursused	5 159	Riigi- ja omavalitsusteenijate pensiooni	
1925 a. suvel	5 159	seaduse muutmisseadus	3 94
E. Ö. L. juhatus Baltiriikide õp. I		Määrus praktika ja pealkuulamise tun-	
kongress	5 159	dide korrald. kohta õpet. semin.	3 95
E. Martinson. Algkooli matemaatika õp-		Seadusi, määrusi, korraldusi	4 127
pekava	5 160	" " "	5 160
—m. Tallinna pedag. kursuste päev	5 160	" " "	6 192
—m. Koolijuhtide päev	7 222	" " "	7 224
—m. Laulu- ja muusikaõp. kongress	7 222	" " "	8 255
—m. Õp. VII üldkongress	7 223	Keskkooli laulu- ja muusika õppekava	10 319
—m. Naisakadeemia küsimus	7 223	Seadusi, määrusi, korraldusi	11 352
—m. Õp. karskuskasvatusliit	7 222	" " "	12 382
—m. Pr. Tõrvand-Tellmanni asjus	7 443		
—m. Darwinism ja Einsteini teooria	7 423	K. Toimetusele saadetud kirjandus.	
E. Trk. Noori õppejõude Eesti koolipõl.	7 443	Toimetusele saadetud kirjandus	1 32
J. E. Seminaaride lõpetajad karskus-		" " "	1 96
tööle	7 443	" " "	9 288
—m. E. Ö. Liidu asemikkudekogu		" " "	10 320
koosolek	9 286	" " "	12 384
—m. Uus noorsoo ajakiri ilmumisel	9 286		
—m. Õpetajate pank	9 286	L. Üleskutsed ja teadaanded	4 128
—m. Õpetajate häälekandja küsimus	9 285	M. Küsimused	4 128
—m. II kasvatusteaduslik nädal	9 286	N. Õienduseks	5 160
M. M. Poolsada aastat haridustööd	9 287	"	7 224
S. Ö. Üh. Liidu Kroonik. Saaremaa õpe-		"	9 288
tajatepäev	9 287	"	12 384
—m. Tallinna I hariduspäev	10 318		
—m. Noorsoo ajakirja toimetus	10 318		
—m. Õpetajate palgaseaduse asjas	10 318		

Osaühisus „Töökool“ Tallinnas,

Rataskaevu tänav 22. Kõnetraat 14-63.

Soovitab alg- ja keskkoolidele mõõ-
dukate hindadega kõiksuguseid
keemia klaasnõusid, klaasakvaariume,
ainelisi kogusid, füüsikariistu, projekt-
sioonaparaate, diapositiive, stereopilte,
pilte koduloo õpetamise tarvis. Val-
mistatakse topiseid vastavalt algkooli
õppekavadele.

Peale nende ladus: igasugu I ja II liiki
õrrevahendid З. Н. Дормидонтова, „Ко-
локольчики“ — Русская хрестоматия I;
hind mk. 140.

TARTU AIANDUS-MESINDUSE SELTSI VALJAANDEL ILMUVA

Aianduse ja mesinduse kuukirja

„Aed“

tellimine 1926 aasta peale on avatud.

Tellimise hind aastas postiga
koju kätte saates on 150 mrk.

Ilmub iga kuu vähemalt 16 leheküljel.

„AED“ on käesoleval ajal Eestis ainuke aiandus-
mesinduse kuukiri ja ei tohiks ühegi aed-
niku, mesiniku ega põllumehe lugemislaualt puududa.

„AIA“ kaastööliseks on kõik kodumaa paremad
aianduse ja mesinduse tundjad.

Toimetuse ja talituse aadress on: Tartu, Aia tän. 48.

Peale toimetuse ja talituse võtavad „AIA“ tellimisi
ja kuulutusi vastu aianduse ja teised põllumajanduse
instruktorid, Eesti Seemnevilja Ühisuse osakonnad
igas linnas ja kõik postiasutused maal ja linnas.

Endiste aastakäikude 1923 — 1925 kõik numbrid on veel pii-
ratud arvul saada. — Aastakäik köidetult 50 marka kallim.

Toimetus.